

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

adviseur strategie natuur

M 5.1.2e

Plein van de Verenigde Naties 11, 2719 EG Zoetermeer

Postbus 756, 2700 AT Zoetermeer

www.dunea.nl

www.dunea.nl

 print dit bericht alleen als het noodzakelijk is...

322684

0039

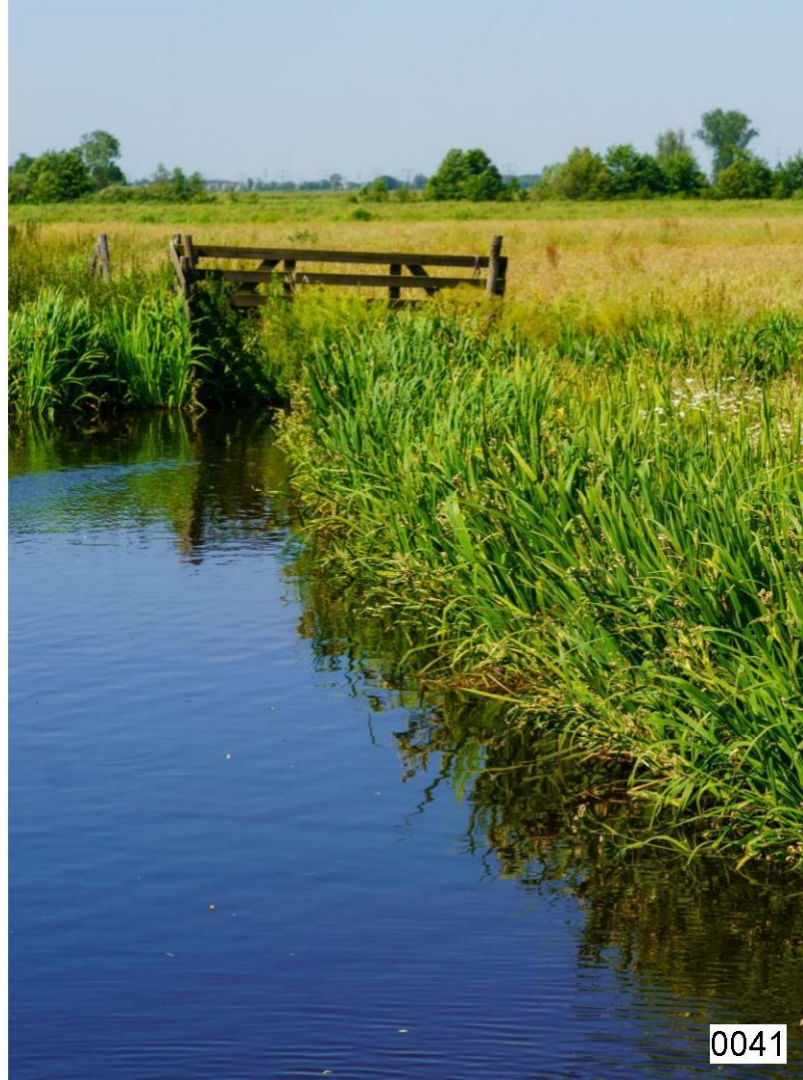
Dit e-mailbericht en de daarin opgenomen informatie is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Als u dit bericht per abuis heeft ontvangen, verzoeken wij u het te vernietigen en de afzender te informeren. Bij gebruik van deze e-mail zonder een dergelijke schriftelijke toelichting wijst Dunea iedere verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid af voor de gevolgen van zulk gebruik. Het is niet toegestaan deze e-mail zonder toestemming te gebruiken, te openbaren of te kopiëren.
Dunea N.V., KvK-nummer 27122974.

324429 0040

Overgangszones

*Bijpraten over de aanpak drukfactoren rondom
N2000-gebieden op Goeree-Overflakkee*

26 mei 2025

Aanleiding gesprek

- Commissievergadering Landelijk Gebied
16 april 2025
- Herziening omgevingsbeleid 2025
met OER voor aanpak drukfactoren
- Overgangszones als maatregel in SANE

Wat komt er aan bod in deze presentatie?

- Doel overgangszones
- Eerste verkenning naar drukfactoren voor ZH-PLG
- Overgangszones (aanpak drukfactoren) in OER
- Maatregel in SANE
- Verdere uitwerking overgangszones, waar nuttig en noodzakelijk
 - *via ZH-PLG gebiedsprocessen*

Doel overgangszones

- Wettelijke verplichting tot halen Natura 2000-doelstellingen (VHR)
- Deze worden op dit moment niet overal gehaald
- Werken aan systeemherstel, om te komen tot systeemherstel moeten drukfactoren worden weggenomen.
 - Dit gebeurt zoveel mogelijk met maatregelen **binnen** de N2000-gebieden, maar dit is niet voldoende.
 - Voor aanpak drukfactoren ook maatregelen **buiten** de N2000 nodig.

Wat verstaan we onder overgangszones?

- Zones grenzend aan Natura 2000-gebieden waarbinnen de activiteiten en het landgebruik zijn afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen van het aangrenzende Natura 2000- gebied.
- Opgaven voor natuur, water en klimaat zijn hier in samenhang met de landbouw uitgewerkt.
- Systeemherstel van het Natura 2000-gebied is het doel.
- Hulpmiddel voor natuurherstel in Natura-2000 gebieden.
- Overgangszones betreffen in Nederland vaak landbouwgrond, maar het kan ook om andere grond gaan. In Zuid-Holland gaat het ook vaak om stedelijk- en/of industriegebied.

Eerste verkenning naar drukfactoren

Per N2000-gebied is gekeken welke **drukfactoren** er zijn op het N2000-gebied, waarvoor **maatregelen buiten het gebied** (of met effect erbuiten) nodig zijn om de doelen binnen het gebied te realiseren.

Deze verkenning naar drukfactoren zitten in de doelen binnen het ZH-PLG.

Gebruikte bronnen: NDA's, monitoringsrapportages, evaluatiegegevens N2000-beheerplannen, aangevuld met relevante adviezen EA.

Aanpak drukfactoren mee in de OER

In de OER worden drie alternatieven onderzocht voor bepalen passende aanpak voor de vermindering drukfactoren.

In de OER ligt de focus op drie veel voorkomende/representatieve drukfactoren:

- Waterkwantiteit (verdroging)
 - Recreatiedruk (verstoring)
 - Invasieve exoten (verstoring)
-
- Stikstof als drukfactor bewust niet meegenomen vanwege emissieplafond ammoniak en 'de deken'.
 - Waterkwaliteit is niet meegenomen, omdat deze drukfactor ook wordt aangepakt vanuit KRW doelen.
 - Andere drukfactoren minder representatief of alleen voorkomend in één of een beperkt aantal gebieden.

Drukfactoren: Duinen Goeree en Kwade Hoek

Drukfactoren	Mee in de OER?
Invasieve exoten (verstoring)	Ja
Verstoring door (verwachte) recreatiedruk	Ja
Grondwaterkwantiteit is onvoldoende (verdroging)	Ja
Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand)	Nee, herstelmaatregelen aan zeezijde
Verzuring en vermesting (stikstof)	Nee, afkomstig uit 'deken'

Drukfactoren grote wateren

Drukfactoren	Mee in de OER?	Gebied
Onvoldoende dynamiek (verstuing van zand, onvoldoende getijdewerking)	Nee, herstelmaatregelen zeezijde	Haringvliet, Grevelingen & Krammer-Volkerak
Beheer sluit niet aan op gewenste natuurwaarden (bijv. beachcleaning en garanderen rust)	Nee	Voordelta
Versnippering (door te klein leefgebied)	Nee	Grevelingen & Krammer-Volkerak
Verstoring door jacht	Nee	Haringvliet

Alternatieven voor aanpak drukfactoren N2000 (conform OER)

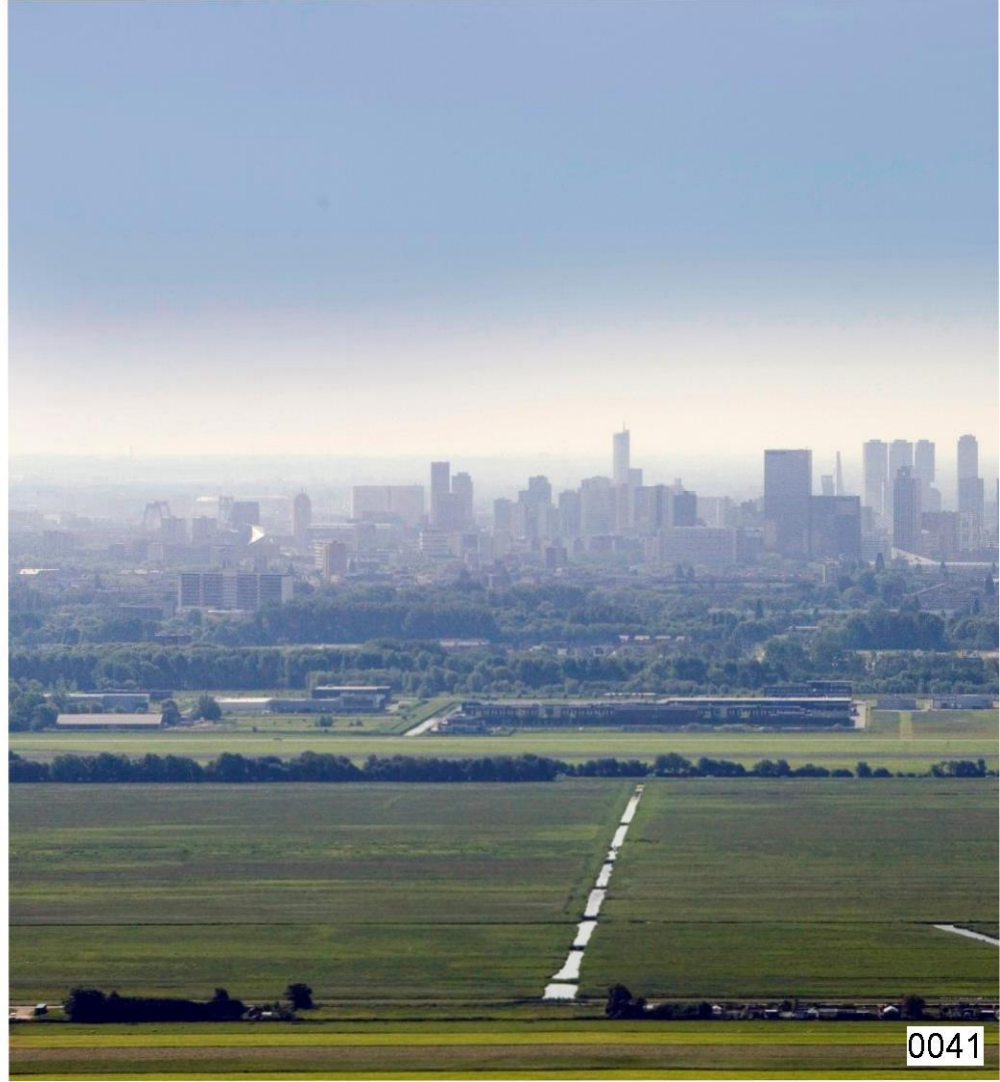
1. Maatregelen buiten N2000-gebieden opnemen in de **N2000-beheerplannen**.
2. Maatregelen buiten N2000-gebieden borgen in de Omgevingsverordening (*) door het aanstellen van een **zone van 1 kilometer** rondom N2000-gebieden.
3. Maatregelen buiten N2000-gebieden borgen in de Omgevingsverordening (*) door het aanstellen van een **gebiedsspecifieke zone**, waarbij de grootte van de zone afhankelijk is van de relevante drukfactoren.

Met bij de laatste twee alternatieven twee varianten:

- Variant A1) – Vrijwilligheid
- Variant A2) – Beperkingen

Uit het OER volgt geen besluit, het is een advies.

Overgangszones in SANE

Wat staat er in het SANE

Drukfactoren als verzuring, vermesting, verdroging, verstoring en versnippering spelen een grote (negatieve) rol op de N2000-gebieden. Op dit moment worden maatregelen tegen deze drukfactoren voornamelijk binnen N2000-gebieden genomen. Overgangszones zijn zones rondom N2000-gebieden waarbinnen functies en activiteiten worden aangepast of beperkt met het oog op de instandhoudingsdoelen in het N2000-gebied. Zo kan ook met maatregelen in overgangszones de impact van drukfactoren op N2000-gebieden verminderen en natuurherstel binnen N2000-gebieden mogelijk worden gemaakt. Daarmee komen de instandhoudingsdoelen van het aangrenzende N2000-gebied dichterbij. Dit betekent echter niet dat alle activiteiten weg moeten uit overgangszones. Het betekent wel dat er aanpassing nodig is. Daarbij zijn er twee mogelijkheden: vrijwillig via stimulering (zoals specifieke subsidieregelingen binnen de overgangszone) of normerend (opnemen regels voor de overgangszone in de verordening).

Samenvattend voor overgangszones

- SANE zegt nog niks over waar overgangszones nodig zijn, hoe groot ze zijn, wat er wel en niet in mag!
- SANE benoemt dat flankerend beleid vanuit het Rijk noodzakelijk is
- Toegezegd om per gebied aanpak drukfactoren nader uit te werken

Vervolg uitwerking maatregelen drukfactoren

Ambities worden opgenomen in omgevingsvisie herziening 2025 (o.b.v. OER)

Te nemen vervolgstappen zijn:

1. Inhoudelijk spoor tot voorstel maatregelen per N2000-gebied, **enkel zones waar noodzakelijk en nuttig!**
2. Impactanalyse van de maatregelen op natuur(herstel)doelen
3. **Uitwerking per 'zone' met beleidssectoren, ZH-PLG en externe partijen**
4. Onderzoeken (juridische) borging maatregelen en flankerend beleid
5. Monitoringsplan ontwikkelen

Samenwerking op eiland Goeree-Overflakkee

- Tegengaan verdroging
- Aanpak invasieve exoten in het landelijk gebied
- Toenemende recreatiedruk in balans op het eiland

Via bestaande gebiedsprocessen:

- ZH-PLG gebiedsprocessen
- N2000-beheerplanproces

(LTO-noord en coöperatief agrarisch collectief Zuid-Hollandse eilanden zitten in beide gebiedsprocessen)

To: 5.1.2e [5.1.2e@pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 5/1/2025 9:14:52 AM
Subject: 5.1.2e heeft u vermeld in 20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.
Received: Thur 5/1/2025 9:14:55 AM

20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.docx

Berend Potjer heeft een opmerking geplaatst

Wij zijn nergens toe gehouden als het niet wettelijk is verplicht.

Ik zou het inkorten tot:

Zuid-Holland zet ook in op een evenredige verdeling (zie brief SANE), maar is daar niet toe verplicht.

5.1.2e heeft u vermeld

5.1.2e kan jij de hyperlink naar de brief erin hangen?

Op het moment dat de provincie wordt gevraagd deze doelen op provinciaal niveau uit te werken is dat het geval. Tot op heden zijn er voor NOX alleen landelijke doelen geformuleerd. De NH3 doelstelling kende via het NPLG wel een provinciale toedeling. Zuid-Holland zet ook in op een evenredige verdeling (zie de SANE-brief), maar is daar niet toe verplicht. In de kamerbrief "startpakket Nederland van het slot" van afgelopen vrijdag (link) zijn er nieuwe emissiereductiedoelen voor de verschillende se...

[Ga naar opmerking](#)

[Waarom ontvang ik deze melding van Office?](#)

**provincie
Zuid-Holland**

Dit e-mailbericht wordt gegenereerd door het gebruik van Microsoft 365 door Provincie Zuid-Holland en kan inhoud bevatten die wordt beheerd door Provincie Zuid-Holland.

To: 5.1.2e 5.1.2e [redacted]@pzh.nl]
From: SharePoint Online
Sent: Thur 5/1/2025 8:53:40 AM
Subject: 5.1.2e heeft u vermeld in 20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.
Received: Thur 5/1/2025 8:54:16 AM

20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.docx

5.1.2e

5.1.2e heeft u vermeld

@

5.1.2e weten we de bron hiervan?

5.1.2e

5.1.2e heeft geantwoord

kan je die toevoegen per hyperlink?

... weer op gang te brengen. Daarnaast wordt door de minister van L V V N verkend of er mogelijkheden zijn om het vergunningensysteem aan te passen, zoals het invoeren van een rekenkundige ondergrens. De Tweede Kamer heeft hieraan als randvoorwaarde gesteld dat eventuele emissiestijgingen worden gecompenseerd. Zie hiervoor spoor 1 van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (zie de Kamerbrief van de minister van L V V N van 25 april).

•Als een ondernemer maatregelen neemt om de emissie te re...

[Ga naar opmerking](#)

FR

Frank Rijkaart heeft een opmerking geplaatst

wie doet dat en wanneer word deze verwacht?

5.1.2e

U hebt een opmerking geplaatst

Het Rijk (want het is wenselijk dat hier een landelijke standaard voor komt) maar ook als provincie zijn we hier mee bezig / lopen we voorop (meer informatie via 5.1.2e)

5.1.2e

5.1.2e heeft geantwoord

zoiets?

...k geschikt om op bedrijfsniveau een schatting te geven van de emissies (wanneer er alles aan gedaan wordt om de bedrijfsparameters zo goed mogelijk in te vullen) maar dit is geen (afrekenbare) stoffenbalans. Deze stoffenbalans is op dit moment nog in ontwikkeling zowel op rijks- als op provinciaal niveau.

•Ik weet dat veel ondernemers in de landbouwsector maatregelen nemen om de stikstofemissie te verminderen. Ook heeft de dalende trend in het aantal boeren en koeien doorgezet. Desondanks is e...

Ga naar opmerking

5.1.2e

5.1.2e heeft een opmerking toegevoegd

Zou dit niet toevoegen. we hebben geprobeerd het antwoord op hoofdlijnen te houden en iets meer mee te geven, gerelateerd aan het rapport waar ze ook naar verwijzen. We zouden hier ook nog veel uitgebreider op kunnen reageren, maar dat is de vraag niet.

onze eigen provincie komt maar voor een (zeer) klein deel neer in onze eigen natuurgebieden, zoals het rapport “Het gedrag van stikstofverbindingen in de atmosfeer” beschrijft. Bovendien reageren verschillende stikstofverbindingen ook verschillend, waardoor de impact op water, bodem en natuur ook niet exact hetzelfde is.

•“Het kabinet vindt dat alle sectoren een evenredige en evenwichtige bijdrage moeten leveren aan de oplossing van het stikstofvraagstuk. Het is belangrijk dat hier op vergelijk...

Ga naar opmerking

BP

Berend Potjer heeft een opmerking toegevoegd

specifieke drukfactoren in en rondom N2000...

voor de reductie van stikstofemissie (en depositie) worden emissieplafonds onderzocht

...grijke drukfactoren die een negatief effect hebben op natuurherstel. Ten behoeve van de Omgevingseffectrapportage (OER) wordt een aanpak onderzocht waarmee de specifieke drukfactoren

(exoten, recreatie en waterkwaliteit) kunnen worden gereduceerd. Stikstof is niet meegenomen in deze OER uitwerking voor overgangszones, omdat de stikstofdepositie in veel van onze Natura 2000-gebieden voor het grootste deel uit 'de deken' komt. In de verdere uitwerking van de SANE worden de uitkomsten van de OER ...

[Ga naar opmerking](#)

[Waarom ontvang ik deze melding van Office?](#)

Dit e-mailbericht wordt gegenereerd door het gebruik van Microsoft 365 door Provincie Zuid-Holland en kan inhoud bevatten die wordt beheerd door Provincie Zuid-Holland.

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 5/1/2025 8:57:37 AM
Subject: 5.1.2e heeft u vermeld in 20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.
Received: Thur 5/1/2025 8:57:40 AM

20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.docx

Berend Potjer heeft een opmerking geplaatst
kan je deze ordenen obv % overbelast (hoogste bovenaan)

5.1.2e heeft u vermeld
@ 5.1.2e kan jij dit makkelijk? Als niet, dan laten we het zo staan.

...ura-2000 gebied het areaal stikstofgevoelige natuur, het percentage overbelasting en het aantal hectare overbelaste natuur binnen Zuid-Holland weer. NB Dit gaat alleen over het areaal dat zich binnen de grenzen van de provincie Zuid-Holland bevindt.

...

Meijendel en Berkheide	2274	29	668
Nieuwkoopse Plassen en de Haack	349	58	201
Solleveld en Kapittelduinen	656	40	264
Voordelta	145	0	0
Voornes Duin	960	29	279
Westduinpark en Wapendal	178	34	61

De ligging van deze stikstofgevoelige natuur is op kaart terug te zien via AERIUS Monitor ([link](#)). Door te kiezen voor een Natura 2000-gebied en dan het tabblad "Stikstofdepositie en natuur" te selecteren kan dit voor elk natuurgebied inzichtelijk wo...

Ga naar opmerking

Waarom ontvang ik deze melding van Office?

.

319901

0044

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @berenschot.nl]
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @berenschot.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 5/7/2025 12:33:49 PM
Subject: In beeld brengen en uitwerken aanvullende maatregelen
Received: Wed 5/7/2025 12:33:56 PM

Ha 5.1.2e en 5.1.2e,

Een mailtje om jullie aan elkaar te koppelen. Voor SANE is het de bedoeling om in beeld te brengen welke aanvullende maatregelen er zijn (longlist, genoemd in het startpakket, wat vragen we aan het rijk etc) en te kijken wat we tot op welke hoogte wanneer uitgewerkt willen hebben. Zouden jullie daar een eerste aanzet toe willen maken?

Met groet,

5.1.2e

5.1.2e)

5.1.2e

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Krachtig Zuid-Holland.

5.1.2e

5.1.2e

laatst gez. gisteren om 16:15

hartelijk dank! 16:20

do 8 mei

Hiii, vraagje. Tijdens het stikstofontbijt heb jij de maatregel over natuurlijke stoppers gepresenteerd. Ben jij ook bezig met een verdere uitwerking van de maatregel?

10:04 ✓✓

Hey, ik ben wel bezig met het uitwerken van de RRGB maar werk verder niet de andere poot van die maatregel uit, wat ik maar even 'meer zicht op natuurlijke stoppers' noem

10:09

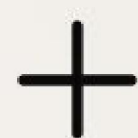
Ah okee, top. Ik was begonnen aan het strategisch grondbeleid deel en ik merkte al dat je het eigenlijk niet los van elkaar kan zien.

10:14 ✓✓

Weet jij iets over deadlines voor de verdere uitwerking?

10:15 ✓✓

Nee dat snap ik en zo had ik het ook van jou begrepen gister in het overleg, dat jij beide ging

5.1.2e

5.1.2e

tik voor contactinfo

over natuurlijke stoppers
gepresenteerd. Ben jij ook bezig
met een verdere uitwerking van de
maatregel?

10:04 ✓✓

Hey, ik ben wel bezig met het
uitwerken van de RPGB maar werk
verder niet de andere poot van die
maatregel uit, wat ik maar even
'meer zicht op natuurlijke
stoppers' noem

10:09

Ah okee, top. Ik was begonnen aan
het **strategisch grondbeleid** deel
en ik merkte al dat je het eigenlijk
niet los van elkaar kan zien.

10:14 ✓✓

Weet jij iets over deadlines voor de
verdere uitwerking?

10:15 ✓✓

Nee dat snap ik en zo had ik het
ook van jou begrepen gister in het
overleg, dat jij beide ging
oppakken waarbij de RPGB dan bij
mij ligt

Bewerkt 10:15

volgens die masterplanning zou er
op 2 juni een eerste opzet moeten
liggen

10:17

5.1.2e

laatst gez. vandaag om 09:05

ma 12 mei

buiten verzoek

maandag

Omg ik ben je vergeten 🙈

15:35

Haha sorry kan ik nog wat voor Je doen?

15:36

Jaaaa maandag staat **SANE** op de PO agenda toch? En dan grondbeleid op 7 juli?

15:42 ✓✓

Klopt maar volgens mij ging **5.1.2e** nog met jou & **5.1.2e** checken of het grondbeleid al klaar was voor maandag maar als het nog niet ready was de geeft dit niet en komt dit in het volgende po op 14juli

15:45

Jaa we willen graag de laatste voor het reces! **5.1.2e** is er de komende twee dagen niet en we hebben graag iets meer tijd om een goede informerende notitie op te stellen

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 5/12/2025 11:49:22 AM
Subject: 5.1.2e heeft een opmerking in Technische vragen SANE - VVD GL-PvdA BBB CDA (9 mei 2025) beantwoord
Received: Mon 5/12/2025 11:49:27 AM

Technische vragen SANE - VVD GL-PvdA BBB CDA (9 mei 2025).docx

5.1.2e U hebt een opmerking geplaatst

5.1.2e Kan jij deze technische vragen beantwoorden? Wellicht is een deel te knippen en plakken uit eerdere beantwoording.

5.1.2e 5.1.2e heeft geantwoord

Conceptbeantwoording is gereed, ik stem dit morgenochtend om 10.30 af met 5.1.2e

...en?

Antwoord:

Bij NOx is sprake van een voldoende geborgde dalende trend. Wat de mogelijkheden en voor- en nadelen van het scheiden van NOx en NH3 zijn moet nog nader worden onderzocht, dit is in het kader van SANE aan het Rijk gevraagd.

Overgangsgebieden

- Hoe wordt het onderzoek naar de drukfactoren in relatie tot de omvang van de overgangsgebieden in de OER uitgevoerd: wordt eerst alleen stikstof uitgezocht en daarna de andere drukfactoren of worden alle drukfactoren tegelijkertijd uitgezo...

[Ga naar opmerking](#)

[Waarom ontvang ik deze melding van Office?](#)

[Instellingen voor meldingen](#)

**provincie
Zuid-Holland**

Dit e-mailbericht wordt gegenereerd door het gebruik van Microsoft 365 door Provincie Zuid-Holland en kan inhoud bevatten die wordt beheerd door Provincie Zuid-Holland.

[Attachment](#)
[Attachment](#)
[Attachment](#)
[Attachment](#)
[Attachment](#)

5.1.2e heeft een bericht in een chat verzonden

Beantwoorden in Teams

[Lees ons privacybeleid](#)

eyJhbGciOiJSUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCIsIng1Yyl6IklJSUhvVENDQm9tZ0F3SUJBZ0lUSGdhbXBG
NGVtbFFYRkZsK3dBQUFCcWFrWGpBTklna3Foa2lHOXcwQkFRc0ZBREJFTVJNd0VRWUtdDWklt
aVpQeUxHUUJHUllEUjBKTU1STXdFUVILQ1pJbWlaUHIMR1FCR1JZRFFVMUZNUmd3RmdZRFZ
RUURFdZlCVFVZ1NXNW1jbUVnUTBFZ01EWXdlaGNOTWpVd016STRNVGd4TXpNelDoY05NaI
V3T1RjME1UZ3hNek16V2pBc01Tb3dLQVIEVIFRREV5RmhZM1JwYjI1aFlteGxMbkJ5YjJRdVpXM
WhhV3d1WWhwamJHbGxibF1YIhNd2dnRWlNQTBHQ1NxR1NJYjNEUUVVCQVFVQUE0SUJEd0F3
Z2dFS0FvSUJBURENVFyUXMwS1d3cUEwSnBoTmptueUJoTC9yU3pOS0NWZ2s3S3g0emdSeT
VzMkN5TEpkZ3lrMVBxbEErb3NCK2tYVmY1WU01MEQ0aVFIZktDMjBjamZRWkV4L3dSWDcxTm1
lcTElc2ovdTBoU3BhTzR4Qi96V1BZSnIQSmMweVRvcnZac085WFBFVnRkb0g1STBYZDZCM~D+T
322629 0050

IVsUFhNYWRhaHRoYzhpcG1PQIFuRWE1UnJZN0JHVmNvcWVKYy96RGEveWdBV0Rvc0VpUldE
K1RTUWc2Rnc2Y1pDaDN5N3Vwa1VrWnNjNG1QTFNiK1VRRDBmOGtmMnpSDBpRWQ5NDBU
SG1nN1piTHcvNWgyU0dwUDBEcHFFTHdRbWxMME5HUmJuTmFsQkd6cVdlNEllZjJFYW52VnRu
VHZtRnBTU0xScUZNMG14Z3JRUHVHVUxFTVZwUkdReEFnTUJBQUdqZ2dTau1JSUVuakFuQm
drckJnRUVBWUkzRIFvRUdqQVINQW9HQ0NzR0FRVUZCd01CTUFvR0NDc0dBUVVGQndNQ01E
MEdDU3NHQVFRQmdqY1ZCd1F3TUM0R0ppc0dBUVFCZ2pjVkNjYVE0dzJFMWJSNGhQR0xQb1
diM1JiT25SS0JZSVg1a1V1RnJKazBBZ0ZrQWdFSE1JSUJ5d1IJS3dZQkJRVUhBUUVFZ2dHOU1J
SUJ1VEJqQmdnckJnRUZCUWN3QW9aWGFIUjBjRG92TDJOeWJDNXRhV055YjNODlpuUXVZMjI0
TDNCcmFXbHVabkpoTDBObGNuUnpMMEpNTWxCTFNvbE9WRU5CTURJdVFVMUZMa2RDVEY
5QIRVVWxNakJKYm1aeVITVXINRU5CSIRJd01EWXVZM0owTUZNR0NDc0dBUVVGQnpBQ2hrZG
9kSFJ3T2k4dlkzSnNNUzVoYldVdVoySnNMMkZwWVM5Q1RESIFTMGxKVGxSRFFUQXIMa0ZOU
M1SFFreGZRVTFGSIRJd1NXNW1jbUVsTWpCRFFTVXINREEyTG1OeWREQIRCZ2dyQmdFRkJR
Y3dBb1pIYUhSMGNEb3ZMMk55YkRjdVIXMWxMbWRpYkM5aGFXRZXRa3d5VUV0SINVNVVRM
EV3TWk1QIRVVXVSMEpNWDBGTIJTVXINRWx1Wm5KaEpUSXdRMEVsTWpBd05pNWpjbIF3VXd
ZSut3WUJCUVVITUFLR1IyaDBkSEE2THk5amNtd3pMbUZ0WIM1blIt3ZZV2xoTDBKTU1sQkxTV
WxPVkVOQk1ESXVRVTFGTGtKQ1RGOUJUUVVsTWpCSmJtWnlZU1V5TUVVOQkpUSXdNRFI1WT
NKME1GTUdDQ3NHQVFVRk1J6QUNoa2RvZEhSd09pOHZZM0pzTkM1aGJXVXVaMkpzTDJGcFIT
OUNUREpRUzBsSIRsUkRRVEF5TGtGTIJTNUhRa3hmUVUxRkpUSXdTVzVtY21FbE1qQkRRU1V
5TURBMkxtTnlkREFkQmdOVkhRNEVGZ1FVOGFFM1dKMHN0NU94SFJOOWINS9DSnRRRGJjd0
RnWURWUjBQQVFIL0JBUURBZ1dnTUN3R0ExVWRFUVFsTUNPQ0IXRmpkR2x2Ym1GaWJHVX
VjSEp2WkM1bGJXRnBiQzVoZW1Oc2FXVnVkQzV0Y3pDQ0FTWUdBMVVkSHdTQ0FSMHdnZ0Va
TUIJQkZhQ0NBUKdnZ2dFTmhqOW9kSFJ3T2k4dlkzSnNMbTFwWTNKdmMyOW1kQzVqYjIwZmN
HdHBhVzVtY21FdlExSk1MMEZOUIINVeU1FbHVabkpoSIRJd1EwRWxNakF3Tmk1amNteUdNV2gw
ZEhBNkx5OWpjbXd4TG1GdFpTNW5ZbXd2WTNKc0wwRk5SU1V5TUVsdVpuSmhKVEI3UTBFbE1
qQXdOaTVqY215R01XaDBkSEE2THk5amNtd3IMbUZ0WIM1blIt3ZZM0pzTDBGTIJTVXINRWx1W
m5KaEpUSXdRMEVsTWpBd05pNWpjbXIHtVdoMGRIQTZMeTlqY213ekxtRnRaUzVuWW13dlkzSn
NMMEZOUIINVeU1FbHVabkpoSIRJd1EwRWxNakF3Tmk1amNteUdNV2gwZEhBNkx5OWpjbXcwT
G1GdFpTNW5ZbXd2WTNKc0wwRk5SU1V5TUVsdVpuSmhKVEI3UTBFbE1qQXdOaTVqY213d2da
MEdBMMVVsSUFTQmxUQ0JrakFNQmdvckJnRUVBWUkzZXdfQk1HWUdDaXNHQVFRQmdqZDdB
Z0I3V0RCV0JnZ3JCZ0VGQIFjQ0FqQktla2dBWXdCa0FHTUFOUJJoQUdVQVpRQmhBQzBBTVFB
MUFHTUFOUUF0QURRQVpBQmIBRFIBTFFCaUFEQUFOd0E1QUMwQVpnQmpBR0VBWkFCa0F
ESUFOUUF3QURVQVpBQmpBREI3REFZS0t3WUJCQUdDTjNzREFqQU1CZ29yQmdFRUFZSTNI
d1FDTUI4R0ExVWRJd1FZTUJhQUZQRkdhTWJ4dy9BckxYMkxhdUd5K2I0MS9ORkJNQjBHQTfV
ZEpRUVdNQIFHQ0NzR0FRVUZCd01CQmdnckJnRUZCUWNEQWpBTkJna3Foa2lHOXcwQkFRc0
ZBQU9DQVFFQWI5dXNleEd5T3IRdm5NUzdjSEdJc1BhRXZheXU5TmZXSWRWwWmF5OEIBc2IwN
01SZnVLOHhwZDZpMDNxd2FicUFURUU2cVowMkF0OFNlbk5CbTJUSFdaZTBhUUXReURtNkJvb
TBVOS8rQWWwbDBpdIR2bnpHWTdBaHVRcHREcFlucEVIWDJUbI9NNjZWMmNIUIINuMU54bUJG
dnBLKys5dkpUVmpOUGd2RDNTWktjRkpUaFVHaHVuVjRZcnhTdzFCN2VGYmlreExsUkJ6L1RTUI
NnYmRzeVFONIVTRUdBRXhweJzjYUlvRnk3RzdjSncwNk10MEVOBTIYRkFFVmNhMEsyTHB0SXp
CdmZpTEpWNXA0dWNZUI9zSEszYTIxek1mTVYwbWZYRIh0aW9VT2hnK3IwRE9mV2VPUDU0Zz
lycHFpBgIxSlpaYWMQXdMazdrdGUyS3VHUT09In0.eyJzZW5kZXliOiJub3JlcGx5QGvtZWFIbWF
pbC50ZWFTcy5taWNyb3NvZnQuY29tIiwib3JpZ2luYXRvcil6IjgwMTc3ZTE2LTRYkNjAtNDQwOS1iMDI
jLTQ5ZWQ4NzNIMDkzNilsInJiY2IwZWVudHNTZXJpYWxpemVkljoiW1wiZGFqLnZhbmlRlci5zdGFha
0Bwemgubmxcll0iLCJhZGFwdGl2ZUNhcmRTZXJpYWxpemVkljoi1widHlwZVwiOlwiQWRhcHRpd
mVDYXJkXCIscXCIJoaWRIT3JpZ2luYXxib2R5XCI6dHJ1ZSxclnJ0bFwiOmZhbnHILFwidmVyc2lvbl
wiOlwiMS4wXCIscXCIJwYWRkaW5nXCI6XCIJub25lXCIscXCIJ0aGVtZVwiOlwibXN0ZWFTc1wiLFwiYm
9keVwiOlIt7XCJ0ZXh0XCI6XCIJNZWVzdCBYZWNIbnRlIGJlcmlijaHRlbiBsYWRIbi4gQWxzIHUgemUg
bmllCB6aWV0IGJpbm5lbiB2aWpmlHNIY29uZGVuLCBrbGlrlGRhbiBvcCAqKk5hYXlGZ2VzcHJlayB
nYWFuKiogb20gemUgaW4gVGVhbXMgdGUgYmVraWprZW4uXCIscXCIJ3cmFwXCI6dHJ1ZSxclnR
322629jpcllRleHRCbG9ja1wifSx7XCJ0eXBIXCI6XCIJDb250YWluZXJclixclnN0eWxIXCI6XCIJ0Z
0050

c0hIYWRIclwiLFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkNvbHVtbiwiLFwid2lkGhcljpcInN0cmV0Y2hclixclm0ZW1zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIlRleHRCbG9ja1wiLFwiY29sb3JcljpcIndoaXRIXClsXCJzaXplXCI6XCJsYXJnZVwiLFwid2VpZ2h0XCI6XCJib2xkZXJclixclnRleHRcljpcIk1pY3Jvc29mdCBUZWFtc1wifV0sXCJ2ZXJ0aWNhbENvbnRlbnRBbGlnbm1lbnRcljpcImNlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJDb2x1bW5clixclndpZHRoXCI6XCJhdXRvXClsXCJpdGVtc1wiOlt7XCJ0eXBIXCI6XCJJBWFnZVwiLFwic2l6ZVwiOlwic21hbGxclixclnVybFwiOlwiY2lkOmFjdGlvbmFibGVfbG9nb1wifV19XX1dfSx7XCJ0eXBIXCI6XCJDb250YWluZXJclixclmlzVmlzaWJsZVwiOmZhbnHNILFwiaWRcljpcImJhbm5lci1wbGFjZWVhbGRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJDb250YWluZXJclixclmlkXCI6XCJJB250ZW50LWNvbnRhaW5lclwiLFwic3BhY2luZ1wiOlwibm9uZVwiLFwicGFkZGluZ1wiOlwibm9uZVwiLFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29udGFpbmVyXClsXCJwYWRkaW5nXCI6e1wibGVmdFwiOlwiZGVmYXVsdFwiLFwicmlnaHRcljpcImRlZmF1bHRclixclnRvcFwiOlwiZGVmYXVsdFwiLFwiYm90dG9tXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1wiaWRcljpcImdyZWV0aW5nXCI6XCJzaXplXCI6XCJsYXJnZVwiLFwidGV4dFwiOlwiSGFsbG8gRGFuacOrbFwiLFwid2VpZ2h0XCI6XCJib2xkZXJclixclndyYXBclj0cnVILFwidHlwZVwiOlwiVG4dEJsb2NrXCJ9XX0se1wiaWRcljpcIm1lc3NhZ2UtaXRlbXNclixclnNwYWNpbmdcljpcInNtYWxsXClsXCJ0eXBIXCI6XCJDb250YWluZXJclixclml0ZW1zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkNvbnRhaW5lclwiLFwic3BhY2luZ1wiOlwibm9uZVwiLFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29udGFpbmVyXClsXCJwYWRkaW5nXCI6e1wibGVmdFwiOlwiZGVmYXVsdFwiLFwicmlnaHRcljpcImRlZmF1bHRclixclnRvcFwiOlwiZGVmYXVsdFwiLFwiYm90dG9tXCI6XCJzbWFSbFwifSxclm0ZW1zXCI6W3tclmlkXCI6XCJtZXNzYWdlLWI0ZW0tbGFiZWxclixclnR5cGVcljpcIlRleHRCbG9ja1wiLFwid2VpZ2h0XCI6XCJib2xkZXJclixclnRleHRcljpcIkhhbm5hIGhIZWZ0IGVlbiBiZXJpY2h0IHZlcnpvbmRlbiBpbiBkZSBjaGF0XClsXCJ3cmFwXCI6dHJ1ZSxclnNwYWNpbmdcljpcImxhcmdlXCJ9XX0se1widHlwZVwiOlwiQ29udGFpbmVyXClsXCJwYWRkaW5nXCI6XCJub25lXClsXCJzdHlsZVwiOlwidGVhbXNBY2NlbnRclixclnNwYWNpbmdcljpcInNtYWxsXClsXCJpdGVtc1wiOlt7XCJ0eXBIXCI6XCJDb2x1bW5TZXRclixclnBhZGRpbmdclj07XCJsZWZ0XCI6XCJkZWZhdWx0XClsXCJyaWdodFwiOlwiZGVmYXVsdFwiLFwidG9wXCI6XCJzbWFSbFwifSxclm0ZW1zXCI6W3tclmlkXCI6XCJtZXNzYWdlLWI0ZW0tbGFiZWxclixclnR5cGVcljpcIkNvbHVtbnNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uXClsXCJ3aWR0aFwiOlwiMzJweFwiLFwiaXRlbXNcljpb1wiaWRcljpcIm1lc3NhZ2UtaXRlbS1wcm9maWxlcXCI6XCJ0eXBIXCI6XCJJBWFnZVwiLFwic3R5bGVcljpcInBlcnNvblwiLFwidXJsXCI6XCJjaWQ6MEE3ODhCMTg0RDM4NEE3QjgyQjZFMdMwMjdGRTAxNjFclixclndpZHRoXCI6XCJlZMnB4XCJ9XX0se1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uXClsXCJ3aWR0aFwiOlwic3RyZXRjaFwiLFwiaXRlbXNcljpb1wiaWRcljpcIm1lc3NhZ2UtaXRlbS1zb3VyY2UtdXNlclwiLFwidGV4dFwiOlwiSGFubmFclixclndlaWdodFwiOlwiYm9sZGVyXClsXCJ0eXBIXCI6XCJUZXh0QmxvY2tcln0se1wiaWRcljpcIm1lc3NhZ2UtaXRlbS1wcmV2aWV3XClsXCJ0eXBIXCI6XCJUZXh0QmxvY2tclixclmNvbG9yXCI6XCJsaWdodFwiLFwidGV4dFwiOlwiSWsga29tIG5ldCBwZXlkdG9ldmFslGldHMgaGVlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29udGFpbmVyXClsXCJpdGVtc1wiOlt7XCJ0eXBIXCI6XCJDb2x1bW5TZXRclixclmNvbHVtbnNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uXClsXCJ3aWR0aFwiOlwic3RyZXRjaFwiLFwicGFkZGluZ1wiOntclmxlZnRcljpcImRlZmF1bHRclixclnJpZ2h0XCI6XCJkZWZhdWx0XCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQWN0aW9uU2V0XClsXCJhY3Rpb25zXCI6W3tclmlkXCI6XCJtZXNzYWdlLWI0ZW0tZ290by1jb252ZXJzYXRpb25clixclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1widHlwZVwiOlwiQ29sdW1uU2V0XClsXCJjb2x1bW5zXCI6W3tclnR5cGVcljpcIkFjdGlvbi5PcGVuVXJsXClsXCJ1cmxcljpcImh0dHBzOi8vdGVhbXMubWljcm9zb2Z0LmNvbS9sL2NoYXQvMTk6NDQ3OTI4MjktZGZhMi00NWVlZmFIMdItZTViOGI1Yjc4NDMxXzYwMjZiYmZlLWRINjctNDE2MC1iOTM3LTc0MTJkNWNlYmZmZkY1bnEuZ2JzLnNwYWNlcy9jb252ZXJzYXRpb25zP3RlbnRlbnRlclwifSx7XCJ0eXBIXCI6XCJub25lXCJ9LFwiaXRlbXNcljpb1

Status

Openbaar

Datum vergadering Gedeputeerde Staten

20 mei 2025

Eindtermijn

n.v.t.

Onderwerp

GS brief Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)

Advies

1. Vast te stellen GS brief aan PS 'Zuid-Hollandse Analyse Stikstof'.
2. Vast te stellen de nota 'Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)'.
3. Vast te stellen publiekssamenvatting over de GS brief aan PS 'Zuid-Hollandse Analyse Stikstof'.

Besluit GS

Wordt na de GS-vergadering ingevuld.

Bijlagen

1. GS brief aan PS 'Zuid-Hollandse Analyse Stikstof'
2. Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)

1 Toelichting voor het College

Er is een grote behoefte om stikstof reducerende initiatieven en natuurherstel maatregelen in Zuid-Holland in kaart te krijgen. Die behoefte is er intern maar ook extern. De Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS) wil in die behoefte voorzien. De analyse geeft een overzicht waar we nu staan met emissie- en depositietrends, de opgaven en doelen, de genomen en ingeplande maatregelen en ontwikkelingen voor stikstofreductie, en de monitoring van stikstofoxide (NOx) en ammoniak (NH3). De maatregelen en ontwikkelingen die in de ZHAS zijn opgenomen zijn niet uitputtend, maar geven een beeld van de inspanningen die in deze provincie zijn en worden verricht om te komen tot emissiereductie en natuurherstel.

In het commissiedebat van 28 mei wordt de Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie (SANE) aanpak besproken. De ZHAS kan de Statenleden van extra achtergrondinformatie voorzien bij deze bespreking.

Financieel en fiscaal kader

Totaalbedrag excl. BTW	: € 0,00
Programma	: Ambitie 5 - Versterken natuur in Zuid-Holland
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's.

Juridisch kader

N.v.t.

2 Voorafgaande besluitvorming

N.v.t.

3 Proces

Het opstellen van het document is in samenspraak gedaan met de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) en een verscheidenheid aan programmateams binnen onze provincie. Er is nauw afgestemd met programmateam Natura 2000 om te komen tot dit document.

Na vaststelling van de GS-brief aan Provinciale Staten en de ZHAS zal deze aan Provinciale Staten worden gestuurd.

De ZHAS zal, wanneer dat nodig is, worden geüpdatet en opnieuw worden voorgelegd aan Gedeputeerde Staten

4 Participatie en rolneming

N.v.t.

5 Communicatiestrategie

De ZHAS wordt met de GS-brief aan PS gestuurd, waardoor deze openbaar zal zijn en ook beschikbaar is voor partners. Er is niet voor een actieve communicatiestrategie gekozen omdat de ZHAS met name informerend is.

Status

Openbaar

Datum vergadering Gedeputeerde Staten

13 mei 2025

Eindtermijn

n.v.t.

Onderwerp

Analyse Startpakket Nederland van het Slot

Advies

1. Vast te stellen de Analyse Startpakket Nederland van het Slot;
2. Vast te stellen de GS-brief aan Provinciale Staten over de analyse Startpakket Nederland van het Slot;
3. Vast te stellen de publiekssamenvatting over de GS-brief aan Provinciale Staten over de analyse Startpakket Nederland van het Slot.

Besluit GS

Wordt na de GS-vergadering ingevuld.

Bijlagen

1. GS-brief aan PS over de analyse Startpakket Nederland van het Slot
2. Analyse Startpakket Nederland van het Slot

1 Toelichting voor het College

Op 24 januari 2025 heeft het Rijk de Ministeriële Commissie Economie & Natuurherstel (hierna: MCEN) ingesteld. Deze commissie is gericht op het uitwerken van een concreet programma met als doel om Nederland van het slot te halen en perspectief te bieden aan de sectoren die zijn geraakt door diverse rechterlijke uitspraken. Dit programma is de afgelopen maanden uitgewerkt en op vrijdag 25 april 2025 door het Rijk naar de Tweede Kamer gestuurd.

Deze plannen zijn bestudeerd en hiervan is een inhoudelijke analyse gemaakt. Met de GS-brief wordt deze analyse aan Provinciale Staten (hierna: PS) aangeboden. In de brief nodigen Gedeputeerden Staten (hierna: GS) PS ook uit voor een technische sessie om de plannen van het Rijk nader toe te lichten.

Financieel en fiscaal kader

Totaalbedrag excl. BTW	: € 0,00
Programma	: Ambitie 5 - Naar vitale balans water, natuur en landbouw
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's.

Juridisch kader

N.v.t.

2 Voorafgaande besluitvorming

Op 1 april 2025 hebben GS de Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie (hierna: SANE) vastgesteld (PZH-2025-871466962). Op 16 april jl. is een hoorzitting in de commissie Landelijk Gebied geweest over de SANE-aanpak. Op 28 mei spreekt de commissie Landelijk Gebied over de aanpak, besluitvorming door PS is voorzien op 11 juni 2025.

3 Proces

Deze GS-brief zal na vaststelling in GS ter kennisname aan PS worden aangeboden. In de brief worden PS uitgenodigd voor een technische sessie op woensdag 21 mei 2025 van 9:00-10:00 uur waarin de plannen van het Rijk nader worden toegelicht. Indien PS op dit aanbod ingaan, zullen vervolgstappen worden genomen voor de organisatie van deze sessie.

4 Participatie en rolneming

N.v.t.

5 Communicatiestrategie

Er vindt geen verdere communicatie plaats buiten de gebruikelijke publiekssamenvatting.

Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum

Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk

PM
DOS-2019-0005750

Uw kenmerk

PM

Bijlagen**Onderwerp**

Vervolgproces ZH-PLG, Omgevingsbeleid en SANE

Geachte Statenleden,

Het is van groot belang om Zuid-Holland van het slot te krijgen. Grotendeels zijn wij daarin afhankelijk van de rijksmaatregelen over alle sectoren heen. De provincie werkt in verschillende trajecten samen met gebiedspartners, aan het vormgeven van het landelijk gebied en natuurherstel. In deze brief schetsen we de samenhang tussen de verschillende trajecten.

Wij beseffen goed dat er veel op verschillende sectoren en in het bijzonder de landbouw afkomt. Bovendien is er in de afgelopen jaren niet stilgezeten en zijn er over de volle breedte al forse stappen gezet. Zoals we in onze Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie (SANE) vaststelden: zonder goede ondersteuning voor onze gebiedspartners lukt het niet om de beweging te maken die nodig is. Daar voelen we ons verantwoordelijk voor en dat is en blijft het belangrijkste onderdeel in de uitwerking van onze plannen. Tegelijkertijd weten we ook dat we die verantwoordelijkheid niet alleen kunnen dragen. We hebben van het Rijk nodig dat zij met landelijke maatregelen en geld komt.

Op 11 juni behandelt u tijdens de Provinciale Statenvergadering het SANE-voorstel. Naast SANE lopen de gebiedsprocessen van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en werkt de provincie op dit moment ook aan de Herziening van het omgevingsbeleid 2025. Inmiddels heeft op rijksniveau de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) haar Startpakket gepubliceerd en werkt zij dit in de komende periode verder uit. Deze processen raken elkaar inhoudelijk en procesmatig en kunnen daarom niet los van elkaar worden gezien. Vooruitlopend op de behandeling van SANE, informeren wij u daarom graag met deze brief over de samenhang tussen en het vervolg van deze verschillende trajecten.

Vooropgesteld: er is hierbij ook nog veel onduidelijk. De eerste stappen zijn de verdere uitwerking van de provinciale voorgestelde SANE-maatregelen waarna nog keuzes kunnen worden gemaakt, het maken van de gebiedsplannen landelijk gebied en de vervolgstappen van de MCEN. Daarbij trekken we graag samen op met onze gebiedspartners, andere provincies en het Rijk.

De provinciale processen en hun samenhang

In het kort richten de drie provinciale processen (SANE, gebiedsprocessen in het ZH-PLG en de Herziening van het omgevingsbeleid) zich op het volgende:

- *Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie.* Zuid-Holland ervaart de gevolgen van het stikstofprobleem elke dag. Het is van groot belang voor de brede welvaart, economische ontwikkeling, de verduurzaming van de landbouw en het natuurherstel dat er maatregelen worden genomen om stikstofreductie te bewerkstelligen. Het doel van SANE is om samenhang aan te brengen tussen de verschillende maatregelen, beleidswijzigingen en acties vanuit de verschillende provinciale trajecten om van het slot te komen, de voortgang op de aanpak aan te jagen én te verduidelijken wat we van het Rijk nodig hebben. Daarnaast borgt SANE de verbinding tussen het provinciale beleid en het Rijksbeleid, waaronder het Startpakket van de Ministeriële Commissie. Die kunnen nooit los van elkaar worden gezien omdat het een gecombineerde gebiedsgerichte en landelijke aanpak betreft. Waarbij provinciaal geen 'extra koppen' op rijksbeleid komen.
- SANE bestaat onder andere uit de verdere uitwerking van vier provinciale maatregelen. Daarnaast blijven we verkennen of er andere maatregelen en oplossingen zijn. De vier provinciale maatregelen die in SANE verder worden uitgewerkt zijn:
 1. Emissieplafond ammoniak;
 2. Overgangszones nabij N2000-gebieden waar noodzakelijk en nuttig;
 3. Strategisch grondbeleid;
 4. Natuurlijke stoppers.

We zijn ons ervan bewust dat deze maatregelen maar deels het probleem oplossen, soms lang kunnen duren en hoge kosten kennen. De opgave moet, zoals ook de MCEN in haar startpakket aangeeft, door alle sectoren - inclusief industrie, mobiliteit en bouw - worden gedragen en ook het Rijk en andere provincies moeten leveren. Naar onze inschatting kan de provincie zelf zo'n 10 procent van de stikstofopgave oplossen. Voor minimaal de overige 90 procent is Zuid-Holland afhankelijk van een krachtig Rijkspakket aan generieke maatregelen. De uitwerking van deze provinciale maatregelen zijn daarmee niet een eindpunt, maar een startpunt.

- *Gebiedsprocessen in het ZH-PLG.* Met de gebiedsprocessen van het Zuid-Hollands Programma Landelijk gebied zet de provincie zich samen met haar partners al langer in voor het realiseren van de doelen op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat. Voor elk deelgebied ontwikkelen we in 2025 gezamenlijk met onze partners een gebiedsplan waarin de opgaven integraal worden opgepakt. In de gebiedsplannen houden we rekening met (de beleidsvoornemens in) de aanstaande Herziening in het omgevingsbeleid, waarover de gebiedspartners ook zijn geïnformeerd. De afspraak is dat de gebieden in december 2025 een eerste versie van het gebiedsplan opleveren. Op basis van deze versies van de gebiedsplannen wordt de balans opgemaakt in hoeverre deze samen bijdragen aan de totale provinciale doelen en wat daar verder voor nodig is. Halverwege het jaar maken we de tussenbalans op.
- *Herziening van het omgevingsbeleid.* De kaders voor provinciaal beleid in de leefomgeving worden vastgelegd in de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma. Samen met de begroting vormt dit het kader waarbinnen Gedeputeerde Staten handelen. Het omgevingsbeleid wordt regelmatig herzien en kent daarvoor een proces met uitgebreide participatiemogelijkheden. Op dit moment wordt het

Herzieningstraject 2025 doorlopen. De ontwerp teksten voor de huidige herziening worden in het najaar verwacht. In 2026 worden de definitieve teksten behandeld in Gedeputeerde en Provinciale Staten.

Om de besluitvorming over die herziening van het omgevingsbeleid te onderbouwen, onderzoekt de provincie in het kader van de ZH-PLG-doelen¹ op vier thema's alternatieven in de Omgevingseffectrapportage (OER). Daarbij is ook een vijfde thema opgenomen waarin de effecten van een integrale benadering van deze vier thema's wordt onderzocht. De reikwijdte van de OER, waaronder deze alternatieven, is op 19 december 2024 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het gaat om de volgende thema's:

1. Emissieplafond ammoniak.
2. Drukfactoren rondom Natura 2000-gebieden wegnemen.
3. Grondwaterstand veenweiden.
4. Boerenlandvogels.
5. Integraal onderzoeksalternatief gericht op doel- en middelstapeling (=doelmatigheidsonderzoek).

Samenhang tussen de processen

SANE borgt een samenhangende stikstofaanpak en jaagt die aan om Zuid-Holland van het slot te krijgen. De gebiedsprocessen in het ZH-PLG werken van onderop aan de toekomst van het landelijk gebied. De herziening van het omgevingsbeleid zorgt ervoor dat een goed afwegingsproces over de kaders van het omgevingsbeleid wordt doorlopen. Deze verschillende processen lopen parallel aan elkaar en haken in op elkaar. Het is niet mogelijk om een harde knip te maken tussen alle deelonderwerpen. Een SANE-maatregel of een actie uit een gebiedsplan wordt soms onderdeel van de Herziening van het Omgevingsbeleid, en de herziening van het Omgevingsbeleid is weer kaderstellend voor het handelen van Gedeputeerde Staten in SANE en de gebiedsprocessen. Een gebiedsplan kan ook reden zijn om de lobby op een specifiek onderdeel vanuit SANE te intensiveren. Er is dan ook continue interactie en afstemming tussen de processen, met name wanneer er directe invloed is zoals bij de herziening van het Omgevingsbeleid en de gebiedsprocessen. Uitkomsten van het ene proces zijn input of onderdeel van het andere proces.

Afstemming met gebiedspartners en stakeholders

Ook in het vervolg van de processen blijven we zo veel mogelijk samenwerken met gebiedspartners en stakeholders. Waar mogelijk maken we daarbij gebruik van de bestaande processen om dubbelingen te voorkomen en het overzicht te bewaren. Waar dat nodig is, organiseren we aanvullende participatie. Dat geldt bijvoorbeeld rondom de verdere uitwerkingen van beoogde SANE-maatregelen.

Verbinding met het Startpakket van de Ministeriële Commissie

Ook de maatregelen van het Startpakket van de MCEN hebben effect, met name op de verdere uitwerking van de SANE-maatregelen. Zoals volgt uit de analyse van het Startpakket,² biedt het op onderdelen aanknopingspunten om deze met de SANE-maatregelen te verbinden. Om inhoudelijke inconsistenties zoveel mogelijk te voorkomen en de samenhang zoveel mogelijk te versterken, blijft

¹ In het OER wordt nog meer onderzocht voor andere beleidsthema's.

² [Ingekomen stukken Analyse Startpakket Nederland van het Slot Provincie Zuid-Holland \(PZH\)](#)

SANE dit coördineren en (al dan niet via het IPO) zoveel mogelijk verbinden met de uitwerking op Rijksniveau.

Aanpalend beleid

Naast bovengenoemde drie processen, werken we door op andere, aanpalende beleidsdossiers. Belangrijke voorbeelden zijn de herziene nota grondbeleid en de Landbouwkoers. De herziene nota grondbeleid wordt eind dit jaar vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het landbouwwitvoeringsprogramma zet in op versterking van de landbouwsector en aan de doelen op water, natuur, stikstof, bodem en klimaat:

- Ruimte voor toekomstbestendige landbouw: flexibiliteit en regie.
- Versterken van economische duurzame en vitale landbouwbedrijven: doelsturing en ondersteuning.
- Versterken en versnellen van (keten)innovaties: samenwerken en leren.

Vervolgitwerking en planning

SANE

Na het zomerreces wordt er in Provinciale Staten een uitgangspuntendocument gedeeld waarlangs de beoogde maatregelen worden gelegd. Hiermee kunnen Provinciale Staten kaders meegeven aan de verdere uitwerking van de maatregelen. In het najaar leggen Gedeputeerde Staten de uitwerking hiervan in een SANE-Voortgangsnotitie, met daarin de verdere uitwerking van de beoogde maatregelen, ter besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Ook blijft SANE samen optrekken met de gebiedsprocessen in het ZH-PLG en de lobby op het stikstofdossier richting het Rijk.

De SANE-maatregelen emissieplafond en overgangszones (waar noodzakelijk en nuttig) zijn beleidsvoorstellen die moeten worden geborgd in het omgevingsbeleid. Gedeeltelijk zijn deze al onderdeel van de huidige Herziening 2025 en daarmee niet nieuw. Voor overgangszones wordt in de OER met de aanpak "drukfactoren wegnemen rondom Natura2000-gebieden" onderzocht welke alternatieven qua zonering passend zijn voor het wegnemen van veelvoorkomende drukfactoren. Vanzelfsprekend reiken eventuele maatregelen zover als nodig voor natuurherstel en niet verder. Met deze uitkomsten wordt ook onderzocht of deze aanpak passend is bij de overige drukfactoren zoals bijvoorbeeld bij stikstof. De uitkomsten hiervan worden in de SANE-Voortgangsnotitie zoveel mogelijk meegenomen.

Verder is er doorlopend afstemming tussen het ZH-PLG en SANE over de bijdrage van de gebiedsplannen om van het stikstofslot af te komen én de bijdragen van SANE aan de gebiedsplannen.

Gebiedsprocessen in het ZH-PLG

De uitkomsten van de gebiedsprocessen in het ZH-PLG zijn nog niet bekend. Voor de gebiedsplannen zijn er twee mijlpalen: 1) het peilmoment van de voortgang medio 2025 en 2) de eerste versie van de gebiedsplannen eind 2025. Gedeputeerde Staten ontvangen op 8 juli de resultaten van de voortgang en zullen de rapportage met u delen. Voor het merendeel van de gebieden wordt verwacht dat er in december een eerste versie van een gebiedsplan ligt dat inzicht geeft in welke maatregelen genomen moeten worden om naar doelbereik van de ZH-PLG doelen toe te werken en welke randvoorwaarden

daarbij gelden. Op basis van deze versies van de gebiedsplannen wordt de balans opgemaakt in hoeverre deze samen bijdragen aan de totale provinciale doelen en wat daar verder voor nodig is.

De resultaten van de gebiedsplannen en een procesvoorstel voor de voortgang (afstemming met gebiedspartners, mogelijke aanscherping van de plannen, afspraken over de governance en mogelijkheden voor inzet van instrumenten) zullen begin 2026 worden voorgelegd aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

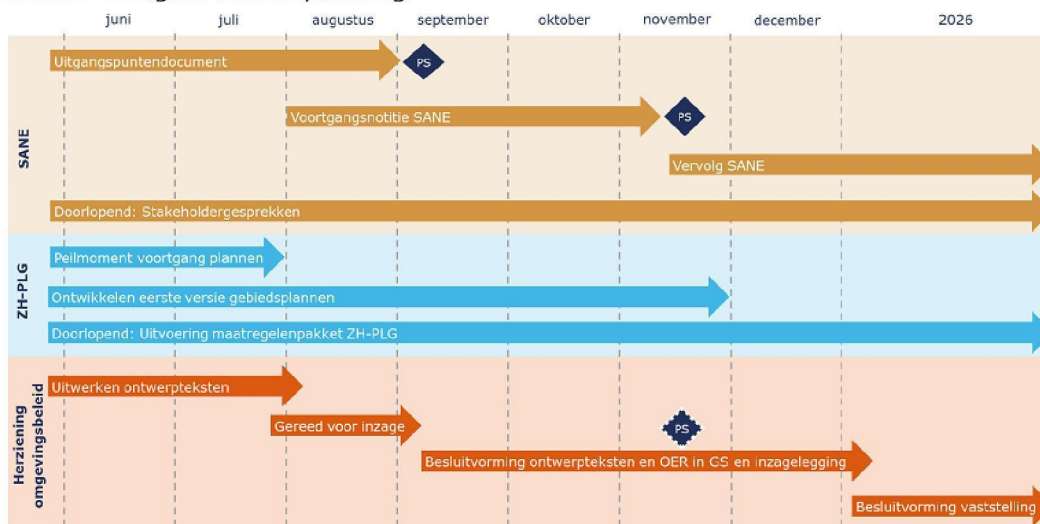
Herziening van het omgevingsbeleid

Het herziene Omgevingsbeleid zal na vaststelling kaderstellend zijn voor de uitvoering van de gebiedsplannen en de verdere uitwerking van de SANE-maatregelen. Het is mogelijk dat de gebiedsplannen en de uitwerking van de SANE-maatregelen aanleiding geven tot nieuwe wijzigingen van het Omgevingsbeleid. Die worden dan onderdeel van een (volgende) Herziening van het Omgevingsbeleid.

Op dit moment wordt er gewerkt aan de ontwerptekst voor de Herziening van het omgevingsbeleid. De planning van de Herziening ziet er als volgt uit:

- 7 oktober: vaststelling ontwerptekst ter inzage, inclusief het Omgevingseffectrapport (OER), in Gedeputeerde Staten.
- November 2025: eventuele bespreking in de Provinciale Statencommissies.
- 10 maart 2026: vaststelling van de definitieve herziening in Gedeputeerde Staten
- Mei: bespreking in Provinciale Statencommissies
- Juni 2026: vaststelling in Provinciale Staten

Visuele weergave van de planning

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

voorzitter,

mr. A.W. Kolff

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer (DOS-2019-0005750) te vermelden.
Meer informatie www.zuid-holland.nl/contact

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

GS-brief Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS)

Geachte Statenleden,

Met de aankondiging van de Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie (SANE) wordt veelvuldig de vraag gesteld wat de provincie Zuid-Holland al aan stikstofreductie en natuurherstel doet. Om deze vraag te beantwoorden is de Zuid-Hollandse Analyse Stikstof (ZHAS) opgesteld, die wij uw Staten hierbij toesturen.

De ZHAS biedt een uitgebreide beschouwing van de stikstofproblematiek in Zuid-Holland. Deze beschouwing bestaat uit de volgende elementen:

- Een beschrijving van de huidige situatie met betrekking tot de stikstofproblematiek;
- Een beschrijving van de urgentie van natuurherstel en de relatie tussen natuurherstel en de stikstofreductie-opgave;
- Een beschrijving van de opgave aan de hand van verschillende wettelijke doelen;
- Een opsomming van genomen maatregelen en ontwikkelingen die leiden tot een vermindering van de stikstofuitstoot in Zuid-Holland;
- Een beschrijving van en toelichting op de monitoringssystematiek.

De maatregelen en ontwikkelingen die in deze analyse zijn opgenomen zijn niet uitputtend, maar geven een beeld van de inspanningen die in deze provincie zijn en worden verricht om te komen tot emissiereductie en natuurherstel. Uit de ZHAS blijkt dat er in Zuid-Holland al veel inzet wordt gepleegd om de stikstofemissies omlaag te brengen, maar dat er meer nodig is om de wettelijke doelen te halen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Bijlagen

-1. Bijlage 1 Zuid-Hollandse Analyse Stikstof

From: 5.1.2e
Location: 5.1.2e ; 5.1.2e
Importance: Normal
Subject: Geweigerd: vervolg uitwerking SANE
Start Date/Time: Fri 6/13/2025 7:30:00 AM
End Date/Time: Fri 6/13/2025 9:00:00 AM

To: 5.1.2e [5.1.2e]@pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Mon 5/26/2025 1:49:50 PM
Subject: Geaccepteerd: Overgangszones in SANE (aantal drukfactoren)
Received: Mon 5/26/2025 1:49:50 PM

To: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Cc: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
From: 5.1.2e
Sent: Mon 5/12/2025 6:39:11 AM
Subject: FW: Vraagjes ZHAS
Received: Mon 5/12/2025 6:39:13 AM

Hoi 5.1.2e,

Ik denk dat ik je hiervoor zal koppelen aan 5.1.2e en 5.1.2e, zij hebben eerder deze uitvraag gedaan bij collega's. We hebben in ieder geval een lijst liggen met email adressen. Maar misschien goed om eerst even af te stemmen.

Ik weet overigens zelf dat er nog een potje geld beschikbaar is bij haven en industrie waarmee er een waltroomsubsidie kan worden opgesteld.

Ook hadden 5.1.2e en ik het idee om misschien wat uit te werken over maatwerk passende maatregelen (zoals een vergunning afgeven met intern salderen bij een grote reductie).

Groetjes

Van: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 14:45
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>
Onderwerp: Vraagjes ZHAS

Hoi 5.1.2e,

Vanuit het kernteam SANE is gevraagd om een lijst met stikstofreducerende maatregelen die, aanvullend op de maatregelen in SANE, in het vervolg getroffen zouden kunnen worden. Daar is eerder een longlist voor opgesteld en ook het startpakket van het Rijk en de ZHAS bieden aanknopingspunten.

Ik ga misschien ook een rondje doen langs PZH collega's om aanvullende ideeën op te halen. In dat kader was ik benieuwd hoe jullie dit in het kader van de ZHAS hebben aangepakt. Met welke collega's is gesproken, zijn jullie bij specifieke overleggen aangesloten?

Daarnaast was ik benieuw waar ik de meest recente versie van de ZHAS kan vinden?

Spreek je maandag!

Groet, 5.1.2e

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl; Maureen ter Steege | 5.1.2e @pzh.nl
From: Floor de Vries
Sent: Sun 5/11/2025 7:34:55 AM
Subject: FW: Technische vragen SANE
Received: Sun 5/11/2025 7:34:58 AM

Hi 5.1.2e en collega's,

Hierbij een nieuwe set technische vragen over SANE.
Willen jullie zorgen voor de beantwoording?
Bedankt weer!

Groet,
Floor

Van: Statengriffie <Statengriffie@pzh.nl>

Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 14:56

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; Floor de Vries <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; Frank Rijkaart <f.rijkaart@pzh.nl>

CC: Lennart Kapoen <5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: FW: Technische vragen SANE

Beste lezer,

Onderstaande mail met vragen hebben wij zojuist binnengekregen van Mirjam Nelisse.
Kan iemand zorgen voor de tijdige beantwoording van deze vragen.
Alvast dank,

Hartelijke groet,

Astrid Röben
Statenmedewerker

Statengriffie
Kamer C 110
Postbus 90602, 2509 LP Den Haag
Mobiel 5.1.2e
Tel. 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl

Werkdagen: maandag t/m vrijdag

Van: Mirjam Nelisse <5.1.2e @gmail.com>

Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 14:47

Aan: Statengriffie <Statengriffie@pzh.nl>; Lennart Kapoen <la.kapoen@pzh.nl>

CC: Negash, AM <am.negash@pspzh.nl>; Both-Verhoeven, TC <tc.both-verhoeven@pspzh.nl>; Veldhuijzen, ENP <enp.veldhuijzen@pspzh.nl>

Onderwerp: Technische vragen SANE

Mede namens collega's Adem, Tea en Edwin, wil ik graag onderstaande technische vragen indienen. Wij zouden idealiter de antwoorden ontvangen voor 14 mei, aangezien we dan een coalitieoverleg hebben. Bij voorbaat hartelijk dank voor de moeite en alvast een fijn weekend gewenst!

- Is het beleidsmatig én technisch mogelijk voor de industrie (en alle andere sectoren) om NOX en NH3 te scheiden in het beleid t.a.v. emissiereductie? Welke (juridische, uitvoerings- en sturings) voordelen en nadelen zitten er aan het afzonderlijk benoemen en aanpakken van deze emissiestromen?
- Overgangsgebieden: Hoe wordt het onderzoek naar de drukfactoren in relatie tot de omvang van de overgangsgebieden in de OER uitgevoerd: wordt eerst alleen stikstof uitgezocht en daarna de andere drukfactoren of worden alle drukfactoren tegelijkertijd uitgezocht? Wat betekent dit voor de doorlooptijd? Wordt onderscheid gemaakt tussen drukfactoren per deelgebied, zodat voor inwoners/boeren/bedrijven duidelijk is als ze in een overgangsgebied zitten, vanwege welke drukfactor(en) dat is? Gaat het over overgangsgebieden rondom N2000 gebieden of rondom de stikstofgevoelige delen van N2000 gebieden?
- Ammoniakemissiereductieplafond: kan een proces waarin boeren beloond worden voor hun inspanningen t.a.v. ammoniakemissiereductie (naar analogie van GLB ecoregelingen brons/zilver/goud) juridisch houdbaar worden ingericht? Zodanig dat dit door de rechter worden aangemerkt als een juridisch geborgd maatregelenpakket in het licht van vergunningverlening? En hoe is de juridische houdbaarheid bij de streefwaarden geregeld?
- Strategisch grondbeleid en natuurlijke stoppers: in hoeverre kunnen PS bij strategisch grondbeleid eisen/voorwaarden stellen aan (grond) aankopen? Zoals bijvoorbeeld weigeringsgronden voor opkoop, zodat PZH niet verplicht is iedereen op te kopen? Welke criteria worden daarvoor in andere provincies cq bij het Rijk cq bij andere objecten gebruikt? Hoeveel middelen zijn hiervoor beschikbaar vanuit het Rijk en wordt voorzien dat (en hoeveel) middelen vanuit de provincie benodigd zijn? Zijn PS vrij om de middelen anders te alloceren (bijvoorbeeld aan ondersteuning met innovaties)? Is het mogelijk om - bijvoorbeeld op basis van gebiedsgerichte doelen of maatschappelijke meerwaarde - selectief te zijn in welke gronden worden aangekocht, ook als dat betekent dat niet de hoogste bieder of elk beschikbaar aanbod wordt geaccepteerd?

Met hartelijke groet,

ir. Mirjam Nelisse

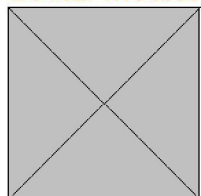
Lid Provinciale Staten Zuid-Holland (VVD)

Aanmelden voor [mailinglist](#) met o.a. uitnodigingen voor werkbezoeken

M | 06-5174 3324

E | [5.1.2e@gmail.com](#)

Social media: [LinkedIn](#) | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [Website](#) | [Linktree](#)

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]
From: Floor de Vries
Sent: Tue 5/13/2025 11:18:42 AM
Subject: FW: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL
Received: Tue 5/13/2025 11:18:45 AM

Hi allemaal,

Zie hieronder: vragen zijn voorlopig van tafel.

Groet,
Floor

Van: Lennart Kapoen <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: dinsdag 13 mei 2025 12:04
Aan: Floor de Vries <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Ha Floor,

Ik heb er even op zitten kauwen, maar ik ben het inderdaad met je eens dat dit vragen zijn die niet technisch beantwoord kunnen worden (op één na), maar echt door GS beantwoord moeten worden.

Ik zal aan Ad teruggeven dat hij deze vragen alleen in de commissie kan stellen of als schriftelijke vragen kan indienen, maar die zullen niet beantwoord zijn voor 28 mei...

Hoe dan ook, ik ga ermee aan de slag richting de BBB.

Met vriendelijke groet,

**provincie
Zuid-Holland**

Lennart (L.A.) Kapoen
Commissiegriffier Statencommissie Landelijk Gebied
Commissiegriffier Commissie voor Onderzoek v/d Rekening
Statengriffie | Kamer C 1.11
5.1.2e | E 5.1.2e @pzh.nl

Provincie Zuid-Holland | Zuid-Hollandplein 1
Postbus 90602 | 2509 LP Den Haag
<https://staten.zuid-holland.nl>

Van: Floor de Vries <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: zondag 11 mei 2025 09:43
Aan: Lennart Kapoen <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: FW: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Goedemorgen Lennart,

We hebben gekeken naar bijgaande technische vragen. In onze ogen betreft dit vooral politieke vragen (waarom kiezen we voor X en niet voor Y). Hoe zie jij dit?

Als jij hier ook zo naar kijkt, zou je dan iets kunnen betekenen richting de BBB? Of wil je van ons een procesmatig antwoord? Technisch kunnen we ze niet beantwoorden, dus dan wordt het of als Statenvragen, maar beantwoording redden we niet voor de commissie. Alternatief is mondeling stellen in de commissie, maar te veel gezien spreektijd waarschijnlijk. Kortom, niet ideaal...

Groet,
Floor
319822

Van: Merks, AJM

Verzonden: donderdag 8 mei 2025 19:28

Aan: Lennart Kapoen <5.1.2e@pzh.nl>; griffie@pzh.nl <griffie@pzh.nl>

CC: van Staalduinen1, W.J. <wj.van.staalduinen1@pspzh.nl>; Veldhuijzen, ENP <enp.veldhuijzen@pspzh.nl>; Looij, H <h.looij@pspzh.nl>; Merks, AJM <ajm.merks@pspzh.nl>; Veentjer, HE <he.veentjer@pspzh.nl>

Onderwerp: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Beste Lennart,

Hierbij 15 technische Vervolg vragen van BBB ter beantwoording.

Met extra dank, groeten uit spannend Gujarat, India.

Met vriendelijke groet,

Ir. Ad Merks (*landbouwkundige*)

Statenlid BBB Zuid-Holland

Tel: 5.1.2e

Bezoekadres:

Postadres:

Zuid-Hollandplein 1

Postbus 90602

2596 AW Den Haag

2509 LP Den Haag

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 5/12/2025 11:00:48 AM
Subject: FW: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL
Received: Mon 5/12/2025 11:00:00 AM
[BBB Vervolgfragen over SANE ZH versus Startpakket NL \(3e versie\).pdf](#)

Ter info voor jullie gesprek met BBB.

Van: Floor de Vries <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 11:01
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
CC: Maureen ter Steege <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Hi 5.1.2e en 5.1.2e,

Zie in de bijlage nieuwe technische vragen van de BBB.
Willen jullie zorgen voor de beantwoording?
Alvast bedankt!
Groet,
Floor

Van: Merks, AJM
Verzonden: donderdag 8 mei 2025 19:28
Aan: Lennart Kapoen <5.1.2e @pzh.nl>; griffie@pzh.nl <griffie@pzh.nl>
CC: van Staalduinen1, W.J. <wj.van.staalduinen1@pspzh.nl>; Veldhuijzen, ENP <enp.veldhuijzen@pspzh.nl>; Looij, H <h.looij@pspzh.nl>; Merks, AJM <ajm.merks@pspzh.nl>; Veentjer, HE <he.veentjer@pspzh.nl>
Onderwerp: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Beste Lennart,

Hierbij 15 technische Vervolgfragen van BBB ter beantwoording.

Met extra dank, groeten uit spannend Gujarat, India.

Met vriendelijke groet,

Ir. Ad Merks (*landbouwkundige*)

Statenlid BBB Zuid-Holland

Tel: 5.1.2e

Bezoekadres: *Postadres:*
Zuid-Hollandplein 1 *Postbus 90602*
3588 177 Den Haag *2509 LP Den Haag*

Hieronder volgt een document met 15 BBB Vervolg vragen aan *GS Zuid-Holland*:

15 Vervolg vragen van BBB Zuid-Holland over SANE ZH versus Startpakket NL

1. Waarom kiest SANE ZH niet voor een gescheiden aanpak van NH₃ en NO_x zoals Startpakket NL wél doet?

Toelichting: SANE ZH blijft “stikstof” als één geheel behandelen, terwijl Startpakket NL expliciet inzet op gescheiden emissiedoelen per sector en stof. BBB vindt dat eerlijke verdeling begint met scheiding van de bronnen.

SANE ZH: p. 8–9 • Startpakket NL: p. 6–7 • Spoor: 2

2. Waarom ontbreken in SANE ZH aparte reductiedoelen voor NO_x en NH₃, in tegenstelling tot Startpakket NL?

Toelichting: Zonder aparte doelen blijft landbouw onevenredig belast. Startpakket NL stelt 50% reductie NO_x (industrie/verkeer), 42–46% NH₃ (landbouw).

SANE ZH: p. 15–16 • Startpakket NL: p. 7 • Spoor: 2

3. Waarom richt SANE ZH gebiedsmaatregelen alleen op landbouw, en niet op verkeer en industrie zoals Startpakket NL?

Toelichting: BBB vindt het onaanvaardbaar dat landbouwlocaties concreet worden aangepakt, terwijl industriële en verkeersbronnen slechts in algemene termen genoemd worden.

SANE ZH: p. 13–16 • Startpakket NL: p. 8–9 • Spoor: 2

4. Is er in Zuid-Holland al een registratiesysteem voor NO_x-uitstoot van de industrie en van het verkeer? Graag meer informatie

Toelichting: Startpakket NL noemt “Aanpak Piekbelasting Industrie” expliciet. In SANE ZH staat er niets over genoemd.

SANE ZH: p. 15–16 • Startpakket NL: p. 7–8 • Spoor: 2

5. Waarom werkt SANE ZH niet met gescheiden monitoring van NH₃ en NO_x-depositie per gebied?

Toelichting: Startpakket NL zet in op verbeterde monitoring per drukfactor. BBB vindt dat dit nodig is om beleid gericht en eerlijk te maken.

SANE ZH: p. 14 • Startpakket NL: p. 5–6 • Spoor: 2

6. Waarom stuurt SANE ZH volledig op KDW's, terwijl Startpakket NL inzet op emissiesturing en een alternatief voor KDW?

Toelichting: BBB ondersteunt de verschuiving naar realistische emissiedoelen in plaats van strikte grenswaarden.

SANE ZH: p. 14 • Startpakket NL: p. 5 • Spoor: 1 & 2

7. Waarom krijgen landbouwbedrijven in SANE ZH wel concrete opgaven, maar ontbreken die voor andere sectoren?

Toelichting: Startpakket NL stelt gelijke reductie-eisen voor alle sectoren; SANE ZH doet dit enkel voor NH₃-bronnen.

SANE ZH: p. 9, 15–16 • Startpakket NL: p. 7 • Spoor: 2

8. Waarom blijft SANE ZH vasthouden aan natuurdoelanalyses (NDA's) zonder toetsing op andere drukfactoren?

Toelichting: NDA's in SANE ZH focussen eenzijdig op stikstof, terwijl Startpakket NL inzet op verbrede NDA's met alle relevante drukfactoren zoals recreatie, hydrologie (droog/nat), klimaat en beheer.

SANE ZH: p. 7 • Startpakket NL: p. 6 • Spoor: 2

9. Waarom biedt SANE ZH geen ruimte voor onafhankelijke second opinion op NDA's?

Toelichting: Startpakket NL beoogt herijking en doorontwikkeling van NDA's met bredere expertise. BBB wil onafhankelijke toets op haalbaarheid.

SANE ZH: p. 12–13 • Startpakket NL: p. 6 • Spoor: 2

10. Waarom ontbreekt bij SANE ZH een visie op alternatieve natuurdoelen als deze aantoonbaar onhaalbaar zijn?

Toelichting: Startpakket NL biedt ruimte voor herijking van Natura 2000-doelen; SANE ZH niet. BBB wil deze ruimte benutten.

SANE ZH: p. 7, 14 • Startpakket NL: p. 5 • Spoor: 2

11. Waarom behandelt SANE ZH de legalisatie van PAS-melders niet expliciet, terwijl Startpakket NL hier prioriteit aan geeft?

Toelichting: BBB vindt dat de provincie PAS-melders actief moet ondersteunen, net als het Rijk.

SANE ZH: zwijgt hierover • Startpakket NL: p. 3, 5, 6 • Spoor: 1 & 3

12. Waarom biedt SANE ZH geen juridisch houdbare compensatie voor economische schade bij gebiedsmaatregelen?

Toelichting: Startpakket NL verbindt maatregelen aan budgettaire dekking. SANE ZH schuift dit naar ondernemers.

SANE ZH: p. 9, 18 • Startpakket NL: p. 2, 9 • Spoor: 2 & 3

13. Waarom ontbreekt in SANE ZH een beleid voor versterking van verdienvermogen boeren, zoals Startpakket NL dat wel noemt?

Toelichting: Startpakket NL noemt innovatiesteun, natuurbeheer en maatwerk als verdienmogelijkheden.

SANE ZH: p. 18, 24 • Startpakket NL: p. 8–9 • Spoor: 2 & 3

14. Waarom gebruikt SANE ZH overgangszones ten koste van landbouwgrond zonder keuzemogelijkheid, in tegenstelling tot Startpakket NL?

Toelichting: BBB is kritisch op gedwongen zones. Startpakket NL werkt met maatwerk en gebiedsspecifieke keuzes.

SANE ZH: p. 18 • Startpakket NL: p. 9–10 • Spoor: 2

15. Waarom ontbreekt in SANE ZH koppeling met luchtkwaliteitsbeleid, terwijl dit bij NO_x-reductie essentieel is?

Toelichting: Startpakket NL noemt o.a. het Schone Lucht Akkoord en mobiliteitsmaatregelen.

SANE ZH: p. 15–16 • Startpakket NL: p. 7–9 • Spoor: 2

Ad Merks (BBB), 8 mei 2025

To: 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl; 5.1.2e [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl
From: 5.1.2e [redacted]
Sent: Fri 5/9/2025 11:32:23 AM
Subject: FW: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL
Received: Fri 5/9/2025 11:32:00 AM

Hoi beiden,

Ter info:

Mijn indruk is dat dit grotendeels geen technische vragen zijn. Ik heb met Floor afgesproken dat zij er maandag naar kijkt en als ze tot dezelfde conclusie komt dit bespreekt met de statengriffie.

Groet, 5.1.2e [redacted]

Van: Floor de Vries <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 11:01
Aan: 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: Maureen ter Steege <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted] <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Hi 5.1.2e [redacted] en 5.1.2e [redacted],

Zie in de bijlage nieuwe technische vragen van de BBB.
Willen jullie zorgen voor de beantwoording?
Alvast bedankt!
Groet,
Floor

Van: Merks, AJM
Verzonden: donderdag 8 mei 2025 19:28
Aan: Lennart Kapoen <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; 5.1.2e [redacted]@pzh.nl <5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: van Staalduinen1, W.J. <wj.van.staalduinen1@pspzh.nl>; Veldhuijzen, ENP <enp.veldhuijzen@pspzh.nl>; Looij, H <h.looij@pspzh.nl>; Merks, AJM <ajm.merks@pspzh.nl>; Veentjer, HE <he.veentjer@pspzh.nl>
Onderwerp: Technische vervolgvragen BBB over SANE ZH versus Startpakket NL

Beste Lennart,

Hierbij 15 technische Vervolgvrage van BBB ter beantwoording.

Met extra dank, groeten uit spannend Gujarat, India.

Met vriendelijke groet,

Ir. Ad Merks (*landbouwkundige*)

Statenlid BBB Zuid-Holland

Tel: 5.1.2e [redacted]

Bezoekadres: *Postadres:*

Zuid-Hollandplein 1 *Postbus 90602*

2596 AW Den Haag *2509 LP Den Haag*

To: Lennart Kapoen[5.1.2e @pzh.nl]; Statengriffie[Statengriffie@pzh.nl]
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: Maureen ter Steege
Sent: Thur 5/1/2025 2:57:50 PM
Subject: FW: SANE Technische vragen
Received: Thur 5/1/2025 2:58:07 PM
[20250422 vervolg technische vragen v3 - VVD SANE.docx](#)

Ha Lennart, collega's,

Hierbij stuur ik de beantwoording op de technische vragen van de VVD over SANE. Kunnen jullie deze delen met mevrouw Nelisse?
Bedankt!

Hartelijke groet,
Maureen

From: Mirjam Nelisse < 5.1.2e @gmail.com>
Sent: Friday, April 25, 2025 4:42:28 PM
To: Statengriffie <Statengriffie@pzh.nl>; Lennart Kapoen < 5.1.2e @pzh.nl>
Subject: SANE Technische vragen

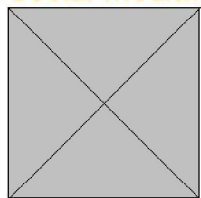
Beste Lennart,

N.a.v. de hoorzitting en nadere informatie, heb ik de bijgevoegde technische vragen over SANE. Met het oog op coalitieoverleg, zou ik de antwoorden graag uiterlijk donderdag 1 mei ontvangen. Zou dat mogelijk zijn?
Bijvoorbaat dank voor ieders moeite!

Met hartelijke groet,

ir. Mirjam Nelisse
Lid Provinciale Staten Zuid-Holland (VVD)
Aanmelden voor [mailinglist](#) met o.a. uitnodigingen voor werkbezoeken

M | 5.1.2e
E | 5.1.2e @gmail.com
Social media: [LinkedIn](#) | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [Website](#) | [Linktree](#)

Blokje stikstofslot

1. Klopt het dat “Stikstofruimte om ontwikkelingen mogelijk te maken is niet langer beschikbaar zolang er geen sprake is van een geborgd maatregelenpakket waarmee dalende stikstofdepositie kan worden aangetoond”? Mag ik daaruit concluderen dat *stikstofruimte om ontwikkelingen mogelijk te maken beschikbaar komt als er sprake is van een geborgd maatregelenpakket waarmee dalende stikstofdepositie kan worden aangetoond*?

Antwoord:

Het gebruik van stikstofruimte voor intern en extern salderen is op dit moment slechts zeer beperkt mogelijk. Een geborgd maatregelenpakket is randvoorwaardelijk om de vergunningverlening weer op gang te brengen.

2. Wanneer is sprake van een maatregelenpakket dat *geborgd* is? Wat zijn (voor de rechter) de voorwaarden om hieraan te voldoen?

Antwoord:

De Landsadvocaat geeft in haar advies bij het Startpakket van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel ([link](#)) weer wat een in de rechtspraak geaccepteerde manier van borging is. Het maatregelenpakket moet worden vastgelegd in een duidelijk omlijnd programma met voldoende monitoring, waarbij is voorzien in bijsturingsmogelijkheden met vooraf vastgelegde, doorgerkende maatregelen, die afdwingbaar zijn indien dat nodig blijkt. .

3. Wanneer is er sprake van aantoonbaar dalende stikstofdepositie? Hoe tonen we dat (voor de rechter voldoende) aan?

Antwoord:

Er dient inzichtelijk gemaakt te worden dat er maatregelen zullen worden getroffen die zorgen voor een dalende trend van stikstofdepositie. De effecten van de maatregelen dienen te worden onderbouwd met monitoringsgegevens en prognoses.

4. Wat is er eventueel verder voor nodig om vergunningverlening op gang te brengen?

Antwoord:

Een geborgd maatregelenpakket om stikstof te reduceren is het belangrijkste (om vergunningverlening weer op gang te brengen. Daarnaast wordt door de minister van LNVN verkend of er mogelijkheden zijn om het vergunningensysteem aan te passen, zoals het invoeren van een rekenkundige ondergrens. De Tweede Kamer heeft hieraan als randvoorwaarde gesteld dat eventuele emissiestijgingen worden gecompenseerd([link](#)). Zie hiervoor spoor 1 van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (zie de Kamerbrief van de minister van LNVN van 25 april).

5. Als een ondernemer maatregelen neemt om de emissie te reduceren, dan neemt logischerwijs de depositie door die onderneming af. Wat is nodig om te voldoen aan de eis van de rechter zoals benoemd in technische vraag 1?

Antwoord:

Daarvoor is een geborgd maatregelapakket nodig (alleen het verminderen van de emissie van deze individuele ondernemer is onvoldoende).

6. Als NO_x en NH₃ apart van elkaar zouden worden beschouwd, welke voordelen en nadelen zou dat hebben in relatie tot “van het slot af komen” en hetgeen onder technische vraag 1 staat?

Antwoord:

Bij NO_x is sprake van een voldoende geborgde dalende trend. Wat de (juridische) implicaties en voor- en nadelen van het scheiden van NO_x en NH₃ zijn moet nog nader worden onderzocht, dit is in het kader van SANE aan het Rijk gevraagd.

7. Kan vergunningverlening ook plaats vinden waarbij de toets op een andere manier plaatsvindt dan met Aerius?

Antwoord:

Niet op dit moment. AERIUS is het wettelijk voorgeschreven programma om stikstofemissies en -deposities in kaart te brengen voor vergunningverlening. De Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel heeft aangekondigd te willen werken aan een alternatief voor AERIUS op de (middel) lange termijn (zie de Kamerbrief van de minister van LVVN van 25 april).

Blokje emissie

8. In 2022 was de NO_x uitstoot in Zuid-Holland 43,6 kton. Klopt het dat de netto (N) stikstofemissie dus 13,1 kton is (30 massaprocent, berekend volgens [Het gedrag van stikstofverbindingen in de atmosfeer](#) pagina 19)?

Antwoord:

De berekening klopt.

9. In 2022 was de NH₃ uitstoot in Zuid-Holland 7,77 kton (bron: beantwoording technische vragen NO_x). Klopt het dat de netto (N) stikstofemissie dus 6,4 kton is (82 massaprocent, berekend volgens [Het gedrag van stikstofverbindingen in de atmosfeer](#) pagina 19)?

Antwoord:

De berekening klopt.

10. Klopt het dat de NO_x emissie in ZH ruim tweemaal zoveel is (13,1/6,4) als de NH₃ emissie?

Antwoord:

Uitgedrukt in massa-aandeel stikstof klopt dat. Dit betekent echter niet dat de NO_x-emissies ook tweemaal zo veel invloed hebben op onze natuurgebieden. De stofeigenschappen van NH₃ en NO_x verschillen. Zo komt de stikstof uit NO_x vanuit onze eigen provincie maar voor een (zeer) klein deel neer in onze eigen natuurgebieden, zoals het rapport “Het gedrag van stikstofverbindingen in de atmosfeer” beschrijft.

11. “Het kabinet vindt dat alle sectoren een evenredige en evenwichtige bijdrage moeten leveren aan de oplossing van het stikstofvraagstuk. Het is belangrijk dat hier op vergelijkbare wijze op wordt gestuurd aan de hand van duidelijke doelstellingen. Door het kabinet is aangekondigd dat sectordoelen worden opgesteld voor onder andere industrie en mobiliteit” ([bron](#)). Dient de provincie zich ook te houden aan deze sectordoelstellingen op het moment dat de provincie eigen beleid maakt om de stikstofemissie te reduceren?

Antwoord:

Zuid-Holland zet ook in op een evenredige verdeling (zie de [Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie van april 2025](#)), maar is daar niet toe verplicht.

In de kamerbrief “startpakket Nederland van het slot” van afgelopen vrijdag ([link](#)) zijn er nieuwe emissiereductiedoelen voor de verschillende sectoren gepresenteerd. Deze doelen voor 2035 t.o.v. 2019 zijn:

- Industrie: 50%.
- Landbouw: 42-46%.
- Mobiliteit (inc. bouw): 50%.

12. Hoe wordt de emissie (NO_x en NH₃) per bedrijf gemeten cq berekend? Hoe komt de (berekening van) ammoniakemissie in de kringloopwijzer tot stand (wordt gewerkt met forfaitaire waarden en zo ja, hoe worden bedrijfsspecifieke maatregelen meegenomen)?

Antwoord:

De emissies van NO_x en NH₃ worden voor een deel gemeten en voor een groot deel gemodelleerd. De berekening in de kringloopwijzer van ammoniakemissies is complex en maakt op verschillende plekken gebruik van forfaitaire waarden. De kringloopwijzer is dan ook geschikt om op bedrijfsniveau een schatting te geven van de emissies (wanneer er alles aan gedaan wordt om de bedrijfsparameters zo goed mogelijk in te vullen) maar dit is geen (afrekenbare) stoffenbalans. Deze stoffenbalans is op dit moment nog in ontwikkeling zowel op rijks- als op provinciaal niveau.

13. Ik weet dat veel ondernemers in de landbouwsector maatregelen nemen om de stikstofemissie te verminderen. Ook heeft de dalende trend in het aantal [boeren](#) en [koeien](#) doorgezet. Desondanks is er geen dalende trend in de NH₃ emissie te zien. Hoe worden de stikstofreducerende maatregelen die boeren nemen (hetzij via voer/management, hetzij via technische innovaties) meegenomen in de NH₃ emissie uit de landbouw?

Antwoord:

Maatregelen die boeren nemen om stikstofemissie te verminderen worden deels op individueel niveau en deels op algemeen niveau meegenomen in de berekeningen. Als basis voor de emissiemodellen dienen de percelen en dieraantallen als input. Cijfers over voer en management zijn er op individueel niveau niet beschikbaar voor de modellen, hiervoor worden gemiddelden genomen (NL is daarvoor opgedeeld in verschillende gebieden waarvoor deze waarden worden bepaald). Daling van het aantal dieren heeft dus direct invloed op de berekende emissie waar voer en managementmaatregelen alleen op grotere schaal in de gemiddelden verwerkt worden. Ondanks een daling van het aantal dieren kan de daling (deels) teniet worden gedaan door andere factoren waardoor de emissie toch niet afneemt, met name bij een toename van de productie per dier waarmee ook de emissie per dier toeneemt.

14. Wat maakt dat het lang duurt voor technische innovaties worden toegelaten? Wat is ervoor nodig om deze innovaties juridisch houdbaar te laten zijn?

Antwoord:

De werking van technische innovaties is vaak zeer bedrijfsspecifiek. In de praktijk blijken veel agrariërs meer uit te stoten dan de gemiddelde metingen in proefopstellingen. Als mogelijke oplossing wordt nu gedacht aan emissiegetallen met een onzekerheidsmarge, voor innovaties met zeer hoge reductiepercentages kan dit een oplossing zijn omdat zelfs inclusief marge de reductie substantieel zal zijn. . Naast het bepalen van emissiefactoren voor technische innovaties wordt er ook gewerkt aan doelvoorschriftvergunningen. Dit zijn vergunningen waarbij er een maximale uitstoot in de vergunning wordt opgenomen en er aan de hand van een stalmetingen de daadwerkelijke emissie van stallen (continue) gemeten wordt. De eerste bedrijven hebben ondertussen zulke doelvoorschriftvergunningen gekregen ([link](#)). Dit gaat tot nu toe echter alleen om varkensstallen, aangezien deze in tegenstelling tot open rundveestallen met de huidige techniek al betrouwbaar te meten zijn.

Blokje natuurherstel

15. Klopt het dat de stikstofgevoelige N2000 gebieden in Zuid-Holland zijn:

1. Biesbosch
2. Coepelduynen
3. Duinen Goeree en Kwade Hoek
4. Grevelingen
5. Kennemerland-zuid
6. Krammer-Volkerak
7. Lingegebied en Diefdijk zuid
8. Meijendel en Berkheide
9. Nieuwkoopse plassen en de Haeck
10. Solleveld en Kapittelduinen
11. Voornes duin
12. Westduinpark en wapendal?

Antwoord:

In deze lijst ontbreekt nog het gebied Voordelta. Daarnaast is er voor Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein een voorgenomen besluit aanmelding van stikstofgevoelige habitattypes van het Rijk. Daarmee wordt het een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied (zie het Ontwerpbesluit 104 Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein).

16. Ik zou graag wat meer willen weten over de omvang van het gebied binnen elk N2000 gebied waar de stikstofdepositie te hoog is (aantal hexagonen, aantal m2/hectares?) en hoever het betreffende gebied van de rand van het N2000 gebied ligt (in (kilo)meters)?

Antwoord:

De tabel hieronder geeft per Natura-2000 gebied het areaal stikstofgevoelige natuur, het percentage overbelasting en het aantal hectare overbelaste natuur binnen Zuid-Holland weer. NB Dit gaat alleen over het areaal dat zich binnen de grenzen van de provincie Zuid-Holland bevindt.

Gebied	Hectare stikstofgevoelig	% overbelast	Hectare overbelast
Lingegebied en Diefdijk-Zuid	12	68	8
Westduinpark en Wapendal	178	34	61
Nieuwkoopse Plassen en de Haeck	349	58	201
Solleveld en Kapittelduinen	656	40	264
Meijendel en Berkheide	2274	29	668
Voornes Duin	960	29	279
Coepelduynen	146	17	25
Kennemerland-Zuid	1475	19	277
Biesbosch	337	8	27

Duinen Goeree en Kwade hoek	1076	7	77
Krammer-Volkerak	290	3	9
Broekvelden, Vettenbroek en Polder Stein	1	0	0
Grevelingen	1191	0	2
Voordelta	145	0	0

De ligging van deze stikstofgevoelige natuur is op kaart terug te zien via AERIUS Monitor ([link](#)). Door te kiezen voor een Natura 2000-gebied en dan het tabblad "Stikstofdepositie en natuur" te selecteren kan dit voor elk natuurgebied inzichtelijk worden gemaakt.

17. Welke drukfactoren zijn voor welke N2000 gebieden nu te hoog? Graag een overzicht met N2000 gebieden en per gebied de drukfactoren die te hoog zijn voor dat gebied.

Antwoord:

In het kader van de natuurdoelanalyses (NDA's), adviezen ecologische autoriteit en de (evaluatie van de) beheerplannen is voor alle gebieden in beeld gebracht wat de knelpunten zijn op de VHR-doelen. In veel van de (stikstofgevoelige) Natura 2000 gebieden zijn verzuring / vermessing, (grond)waterkwaliteit en/of -kwantiteit, aanwezigheid van invasieve exoten (soorten die inheemse soorten wegconcurreren) en recreatie belangrijke drukfactoren die een negatief effect hebben op natuurherstel. In de verdere uitwerking van de SANE en de Omgevingseffectrapportage (OER) wordt een overzicht van drukfactoren per gebied nader gespecificeerd.

18. Is het technisch mogelijk om de N2000-gebieden of die delen ervan die de drukfactor waterkwaliteit en/of waterkwantiteit ervaart, een eigen polder cq watersysteem te geven? Zodat de peilen en inlaat onafhankelijk zijn van het landbouwgebied eromheen? Zo ja, wat is ervoor nodig? Zo nee, wat maakt dat dat (technisch) niet kan?

Antwoord:

Er zijn grote verschillen in de watersystemen tussen de verschillende Natura-2000 gebieden. Zo zijn er N2000 gebieden gelegen in duinen, van nature door de zand-pakketten zogenaamde infiltratiegebieden. En er zijn bijvoorbeeld N2000-gebieden gelegen in veengebieden, dit zijn vaak kwelgebieden waarbij de grondwaterstroom juist weer richting maaiveld is. Deze gebieden zijn vaak ook hoger gelegen dan de omliggende polders, dit komt door natuurlijke processen of doordat deze natuurgebieden minder bemalen zijn dan de omliggende landbouwpolders. De oplossingen voor waterkwaliteit- en kwantiteitsproblematiek moeten dan ook per gebied worden beoordeeld. Het nemen van benodigde hydrologische maatregelen zijn een standaard onderdeel in de N2000-Natuurbeheerplannen. In het kader van het ZH-PLG wordt hier gebiedsgericht naar gekeken in samenwerking met de partners. Waar noodzakelijk en mogelijk worden op deelgebieden/habitattypen extra maatregelen vastgelegd in de Natura 2000 beheerplannen. Het volledig isoleren van een hydrologisch systeem is in de praktijk vrijwel onmogelijk, gezien de vele connecties in oppervlakte- en grondwaterstromen en het inherent open karakter van gebieden, zoals getijdenwerking of aanvoer van water van buiten het gebied voor noodzakelijke vernatting.

To: 5.1.2e | 5.1.2e | @pzh.nl]; 5.1.2e | 5.1.2e | @pzh.nl]
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e | @nflux.nl]
From: 5.1.2e | @fieldlabgroenehart.nl
Sent: Tue 5/27/2025 9:47:43 AM
Subject: FW: propositie versnellingscoalitie
Received: Tue 5/27/2025 9:48:29 AM
[Propositie versnellingscoalitie emisiereductie Groene Hart v5.pdf](#)

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Zou één van jullie mij even terug willen bellen? Het gaat over het volgende.

Zoals jullie wellicht begrepen hebben, was er gisteren een gesprek vanuit stikstofcollectief landbouw met Mariëtte, Frank en Frederik. 5.1.2e

Ik zal jullie niet vermoeien met de frustratie van de boeren over SANE. Belangrijker is de behoefte die er achter ligt: gehoord en gezien worden voor de oplossingen die de melkveehouderij als sinds 2020 aandraagt om emissie nog met 50% tot 70% te reduceren. De eerste 50% kan via management en lichte stalaanpassingen. Zie voorbeeld [Marke: 57%](#), waarbij we in Fieldlab Groene Hart op een minimale investering van 60.000 rekenen om tot 50% reductie te komen. Om tot 70% reductie te komen heb je zwaardere investeringen in de stal nodig. De [onderzoeksstal van de toekomst van WUR kost 10 miljoen](#), maar in Fieldlab Groene Hart rekenen we met een extra investering van circa 350.000 om niet alleen mest en urine snel te kunnen scheiden, maar ook actief stikstof te winnen uit de mest door mestkraken (RENURE). Dit is een kunstmestvervanger (voor productie 1 kg stikstofkunstmest wordt 1 m3 aardgas gebruikt).

N.a.v. het overleg met Mariëtte, Frank en Frederik heb ik Mariëtte en Frank onderstaande mail gestuurd met bijlage. Korte samenvatting is dat ik al in 2022 een propositie heb opgesteld om om 50% tot 70% van de emissie vanuit de melkveehouderij in ZH te reduceren voor een investeringsbedrag van 250 miljoen (gemiddeld 200.000 per bedrijf)? Die investering van 250 miljoen ligt niet bij één partij, maar bij boer (lening bank voor productief deel), overheid (subsidie niet productief deel) en markt (aanjaaggeld innovatie via innovatiefonds, waarbij naar stikstofvragers wordt gekeken voor middelen om het aanjaagfonds te vullen).

Ik ga op 12 juni samen met 5.1.2e met de versnellingspartners in overleg om de samenwerking zoals we die begin 2022 hadden nieuw leven in te blazen. Om snel te kunnen schakelen is het handig om ook alvast ambtelijk verkennend te spreken binnen de provincie. Met wie kunnen we hierover aan tafel?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Transitiemanager Fieldlab Groene Hart

Telefoon 5.1.2e

www.fieldlabgroenehart.nl

[Fieldlab Groene Hart op LinkedIn](#)

Uitnodigingen ontvangen voor onze bijeenkomsten en het laatste nieuws ontvangen? Schrijf je dan hier in voor onze nieuwsbrief:

[Aanmelden - Fieldlab Groene Hart - Nieuws](#)

Van: 5.1.2e | @fieldlabgroenehart.nl <5.1.2e | @fieldlabgroenehart.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 00:41

Aan: 'Frank Rijkaart' <f.rijkaart@pzh.nl>; 'me.van.leeuwen@pzh.nl' <me.van.leeuwen@pzh.nl>

Onderwerp: propositie versnellingscoalitie

Beste Frank en Mariëtte,

322797

0065

Hoewel het gesprek van vandaag soms misschien ander deed vermoeden, willen melkveehouders nog steeds praten over oplossingen. De frustratie ligt voor een groot gedeelte in de waarneming/beleving, dat de aangedragen oplossingen vanuit de landbouw zo moeizaam lijken te landen in een document als SANE en dat – na het tijdperk 5.1.2e en 5.1.2e – toch ook hier weer het mantra van zonering en opkoop de kop op steken.

Hoewel dus vandaag frustratie de boventoon voerde, heb ik binnen het stikstofcollectief Zuid-Holland vorige week opnieuw mandaat opgehaald om aan tafel te gaan met ‘de versnellingscoalitie’. 5.1.2e gaat met mij mee naar die gesprekken. Na de inspraak over SANE heb ik regelmatig contact met Alex Ouwehand om de versnellingscoalitie nieuw leven in te blazen. Afgelopen vrijdag heb ik ook 5.1.2e even bijgepraat en ‘collega’s’ bij LTO Nederland, omdat dit feitelijk een uitwerking van DE is op provincieniveau. Ook daar groen licht om dit initiatief nieuw leven in te blazen.

Om jullie een goede indruk te geven van hoe ver we al in 2022 waren, stuur ik bijgaande de propositie op, die ik begin 2022 heb opgesteld voor de “versnellingscoalitie”. Ik werd toen gevraagd door 5.1.2e na een overleg met 5.1.2e om een uitwerking te maken van het plan [Duurzaam Evenwicht](#) (mei 2021) voor Zuid-Holland. Dit plan heb ik toen in nauwe afstemming met 5.1.2e en 5.1.2e opgesteld en in verschillende gespreksronden afgestemd met LTO Noord, Boeren met Perspectief, SBB, Natuurmonumenten, VNO-NCW, Bouwend Nederland en de provincie.

Dit plan is via de ambtelijke lijn ingebracht vanuit Zuid-Holland voor de 1^e ronde versnellingsgelden in april 2022. Daarbij liep ZH echter tegen een blokkade aan bij DG-stikstof. DG-stikstof wilde geen plannen met innovatie, maar alleen met opkoop. Dáár was immers 22 miljard voor gereserveerd in de LNV begroting. Door de invoering van de bouwvrijstelling en de 25-km afkapgrens per januari 2022 viel de urgentie voor bouw, haven en bedrijfsleven weg om verder te gaan met de versnellingscoalitie. Het initiatief bloedde dood.

Bijgaande propositie zou nu op onderdelen geactualiseerd en opnieuw afgestemd moeten worden. De propositie is nog behoorlijk actueel, al ik zou nu een afstand van 250 meter aanhouden vanaf stikstofgevoelige hexagonen in plaats van 500 meter (kan ik uiteraard cijfermatig onderbouwen) en is het afomingspercentage bij bedrijfsovername voor fosfaatrechten [per 1 januari 2025 van 20% naar 30% verhoogd](#). De kosten voor verregaande reductie van ammoniakemissie (50 tot 70%) door scheiden van mest en urine hebben we berekend op circa 250 miljoen voor 2,5 kiloton (gemiddeld Euro 200.000 per bedrijf, met een bandbreedte van 60.000 voor een regendruppelinstallatie en extra mestopslag tot 350.000 voor een stikstofkraker).

Wat ook uit de propositie (en vele andere berekeningen) naar voren komt, is dat opkoop van boerenbedrijven door overheid – ook al is dat op basis van vrijwilligheid - geen effectieve/doelmatige manier is om stikstof te reduceren, zelfs niet in de eerste 250 meter. Opkoop door de overheid bespoedigt gebiedsprocessen niet, maar werkt vertragend en belemmerend omdat grondprijzen fors stijgen en de mobiliteit hard achteruit holt. Besluiten over verkoop/ toedeling van grond vanuit overheid vergen altijd al veel tijd en dat is er met het Didam-arrest niet makkelijker op geworden, in tegendeel. De meest effectieve en doelmatige manier van emissiereductie is investeren in [management en techniek om mest en urine te scheiden](#). Aanvullend kan je bijvoorbeeld inzetten op 10% extensivering per bedrijf. Dat is echter alleen doelmatig in combinatie met het realiseren van groenblauwe dooradering: doelen voor biodiversiteit, bodem en schoon water. Dit bereik je niet door opkoop, maar door beleid om blijvende boeren te stimuleren om de gronden van autonome stoppers bij overname (afoming 30% fosfaatrechten) deels in te zetten voor extensivering door middel van [ANLb](#) en eventueel aanvullend ondersteund met een [extensiveringsregeling](#).

Kortom: er is al enorm veel voorwerk verricht, dus er zou nu héél snel geschakeld kunnen worden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Transitiemanager Fieldlab Groene Hart

Telefoon 5.1.2e

www.fieldlabgroenehart.nl

[Fieldlab Groene Hart op LinkedIn](#)

Uitnodigingen ontvangen voor onze bijeenkomsten en het laatste nieuws ontvangen? Schrijf je dan hier in voor onze nieuwsbrief:

[Aanmelden - Fieldlab Groene Hart - Nieuws](#)

Van: 5.1.2e @fieldlabgroenehart.nl <5.1.2e @fieldlabgroenehart.nl>

Verzonden: maandag 26 mei 2025 11:47

Aan: 'Alex Ouwehand' <a.ouwehand@milieufederatie.nl>

Onderwerp: propositie versnellingscoalitie

Beste Alex,

Om te laten zien hoe ver we al in 2022 waren met een versnellingsplan in de bijlage een plan dat ik heb opgesteld voor de “versnellingscoalitie Groene Hart”. Dit deed ik toen in nauwe afstemming met 5.1.2e en 5.1.2e 5.1.2e.

Dit document is nog behoorlijk actueel, al zou ik nu 250 meter aanhouden in plaats van 500 meter. Belangrijker is: de 10% extensivering/groenblauwe dooradering voor snelle herverdeling van gronden van autonome stoppers door de hele provincie die er in zit. Daar haal je véél meer natuurwaarde uit, dan die paar honderd meter extra rond N2000-gebieden.

Dit plan is ambtelijk ingebracht vanuit Zuid-Holland voor de 1e ronde versnellingsgelden in april 2022. Daarbij liep ZH echter tegen een blokkade aan: men wilde geen plannen met innovatie, maar alleen opkoop (daar was immers 22 miljard voor gereserveerd in de LNV begroting). Door de invoering van de bouwvrijstelling en de 25-km afkapgrens vanaf januari 2022 was er voor bouw, haven en bedrijfsleven ook geen urgentie meer om te trekken aan een versnellingscoalitie. Het initiatief bloedde dood.

Ik heb, zoals je weet, binnen stikstofcollectief Zuid-Holland nu opnieuw mandaat opgehaald om te praten met de versnellingscoalitie. 5.1.2e gaat met mij mee naar de gesprekken. Ik heb afgelopen vrijdag ook 5.1.2e even bijgepraat en ‘collega’s’ bij LTO Nederland, omdat dit feitelijk een uitwerking van DE is op provincieniveau. Ook daar groen licht om dit initiatief nieuw leven in te blazen.

Kortom: er is al enorm veel voorwerk verricht, dus er zou nu héél snel geschakeld kunnen worden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Transitiemanager Fieldlab Groene Hart

Telefoon 5.1.2e

www.fieldlabgroenehart.nl

[Fieldlab Groene Hart op LinkedIn](#)

Uitnodigingen ontvangen voor onze bijeenkomsten en het laatste nieuws ontvangen? Schrijf je dan hier in voor onze nieuwsbrief:

[Aanmelden - Fieldlab Groene Hart - Nieuws](#)

Versnellingscoalitie emissiereductie Groene Hart

“Lucht voor natuur, economie en klimaat 2022 – 2023”

- Deelplan Landbouw -

Propositie aan: Christianne van der Wal, Micky Adriaansens en Rob Jetten
Propositie van: versnellingscoalitie emissiereductie stikstof- en broeikasgassen Groene Hart

Partners

Maatschappelijk: Havenbedrijf Rotterdam, LTO Noord, VNO-NCW West, Bouwend Nederland

Overheden: provincies Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland

Supporters: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Natuur en Milieufederatie

Kennispartners: Boeren met Perspectief, Rabobank, DLV, PPP-agro, Seedscope Insight BV, PBL

Tussenresultaat pitch propositie aan 5.1.2e
5.1.2e
Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Natuur & Milieu, MKB

Eindresultaat

PROPOSITIE

Versnellingscoalitie maatschappelijke partners en Randstad/ Groene Hart provincies Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland staan de handen ineen om te investeren in een mix van no-regret bronmaatregelen die in 2022-2023 genomen kunnen worden vooruitlopend op de gebiedsprocessen. Het gaat om bronmaatregelen in de landbouw, industrie en bouw. Dit deelplan gaat in op de propositie landbouw.

PROPOSITIE LANDBOUW

Doel is om te laten zien dat op korte termijn versnelling gerealiseerd kan worden in vergaande reductie van emissie van stikstof en broeikasgassen via:

1. bronmaatregelen: we beginnen bij scheiden bij de bron (circa 70%)
2. herallocatie: verplaatsing & ruimtelijke optimalisatie (circa 5%)
3. volumemaatregelen / inpassing biodiversiteit (circa 5%)

1. Bronscheiding	Het gaat om bronscheiding via stal- en managementmaatregelen, zoals onder andere ontwikkeld in het kader van de Subsidie brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv). De reductiepotentie van deze inmiddels goedgekeurde Sbv-projecten wordt ingeschat op 60% tot 75% voor ammoniakemissie en 60% tot 95% voor methaan. Kansrijk zijn o.a. • JOZ-stikstofkraker: 70% ammoniak, 60% methaan • Drijvend oxidatieveld: 70% ammoniak, 95% methaan. • Lely Sphere: 75% ammoniak + veldfilter: 90% methaan. • Koeientuin 2.0: > 60% ammoniak, > 90% methaan
2. Herallocatie	Blijvers/verplaatsers die investeren in verregaande reductie van emissies door over te schakelen op bronscheiding (Sbv) kunnen met de huidige stand van de techniek maximaal tussen de 60% en 75% emissie reduceren van zowel stikstof. Door verplaatsing van het stikstofgevoelige Natura2000-gebied af naar 'no-regret' locaties, neemt de depositie echter met meer dan 60% tot 75% af, omdat ammoniak op relatief korte afstand neerslaat.
3. Volume	<u>a. overname stopper door blijver 20% minder vee per transactie</u> Innoverende blijvers/verplaatsers nemen grond van stoppers over, waarbij bij overname van dierrechten 20% wordt afgeroomd. Dit betekent dat bij elke overname van dierrechten er per saldo meer grond en minder dieren komen, waardoor via natuurlijk verloop uitkomen op 10% minder dieren/ha (extensivering) waardoor de depositie verder afneemt. <u>b. opkoop stopper door overheid 90% minder vee per transactie</u> Bij opkoop door overheid is de inzet om 90% van de dierrechten te schrappen. Onduidelijk is echter, hoe de grond die in deze transactie wordt verworven ingezet kan worden om de agrarische sector te verduurzamen.
Financiering innovatie	De extra kosten voor investeringen in bronscheiding via stal- en managementmaatregelen kunnen vanwege de internationale prijsvorming (nog) niet doorberekend worden in de melkprijs. In geval van sloop-nieuwbouw moet de bestaande stal - met een afschrijvingstermijn van 40 jaar - in veel gevallen versneld afgeschreven worden. Ook die kosten moeten ergens goed gemaakt worden. "Klassiek" worden extra investeringen terugverdiend door productieverhoging/schaalvergroting, wat in principe ook goed kan met reductiepercentages tussen de 60 en 75%. Bij een reductie met 70% kan binnen de bestaande regelgeving voor intern salderen binnen een bestaande natuurvergunning een stal voor ruim drie keer het aantal dieren gerealiseerd worden. Omdat dit in de grondgebonden melkveehouderij ook grote investeringen vraagt in aanschaf fosfaatrechten en grond, willen en kunnen slecht een beperkt aantal bedrijven zo'n stap maken. Dit versterkt het 'hollen of stilstaan' effect. Grotere (intensieve) bedrijven worden steeds groter, kleine (extensieve) bedrijven staan stil in hun ontwikkeling, verduurzaming en raken steeds verder achterop.
C/N-credits	Om verduurzaming niet alleen voor enkele grotere, meer intensieve bedrijven mogelijk te maken, maar voor een brede groep, extensievere

bedrijven zónder dat direct moet leiden tot intensivering productie/schaalvergroting, moeten alternatieve financieringsbronnen verduurzaming gevonden worden. Daarbij zijn er drie opties:

1. subsidie: dekt kosten slechts deels en dus beperkte financiële prikkel.
2. marktwerking (schaarste krijgt een prijs, innovatief ondernemen loont)
 - a. er is een acute vraag vanuit bouw, verkeer, industrie en overheid (legaliseren vergunningen) naar stikstof- (en koolstof)ruimte,
 - b. in potentie kan stikstof- en koolstofruimte vanuit de landbouw versneld vrijgespeeld worden d.m.v. versnellingsgeld/aanjagen innovatie om drijfmeststallen versneld af te schrijven en aan te passen naar bronscheiding-stallen;
 - c. om vraag en aanbod van emissieruimte uit te kunnen wisselen kijken we naar een waarderingssysteem van carbon-credits (klimaat) en analoog stikstof-credits (biodiversiteit) bovenop de waarderingssystemen die er zijn, zoals PlanetProof en Biodiversiteitsmonitor.
 - d. op middellange termijn verduurzamen bouw, verkeer en industrie verder waardoor vraag afneemt en wordt bronscheiding de nieuwe standaard bij nieuwbouw.
 - e. op lange termijn is emissiearme produceren de standaard geworden in alle sectoren en wordt daarvoor door de consument een inclusieve prijs betaald
3. combinatie van beiden (publiek-privaat) door het inrichten van een investeringsfonds voor transitie waarbij er een financiële prikkel wordt ingebouwd om snel tot verduurzaming over te gaan (wortel) met de wetenschap dat als technieken algemeen goed zijn geworden, deze op een zeker moment verplicht gesteld gaan worden (stok).

Lock-in voorkomen

We richten ons op 'no-regret' investeringen op toekomstbestendige locaties. Het gaat dus om de bedrijfslocaties die met redelijke zekerheid niet op de nominatie staan om op korte termijn aangekocht te worden voor realisatie natuurdoelen (bestemmingsplanwijziging). We hanteren hierbij de 'stoplicht methode':

- Rood: bedrijven binnen 500 meter van stikstofgevoelige hexagonen én op een locaties waar een bestemmingsplanwijziging concreet aan de orde is, kunnen geen gebruik maken van innovatie, tenzij zij dit combineren met verplaatsing (innovatie op nieuwe locatie = dubbelslag). De overheid maakt de gewenste bestemmingsplanwijziging concreet, zodat ondernemer een afgewogen keuze kan maken tussen zelfrealisatie of verkoop.
- Oranje: bedrijven op locaties waar bestemmingsplanwijziging concreet aan de orde is, kunnen alleen gebruik maken van stalaanpassingen die modulair/demontabel zijn. De overheid maakt de gewenste bestemmingsplanwijziging en de termijn waarop deze gerealiseerd moet worden concreet.
- Groen: bedrijven op locaties waarvan redelijkheid verwacht mag worden dat er sprake is van een duurzame agrarische bestemming kunnen ook over gaan tot sloop/nieuwbouw.

PROPOSITIE LANDBOUW

- 1. Afbakening:** geografische in en om het Groen Hart (Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland)
60 melkveehouders (minimaal 40)

Optie A 60	Optie B 60	Optie C 40
Nieuwkoop (20) Midden-Delfland (15) Alblasserwaard (15) Valkenhorst (10)	Nieuwkoop (30) Midden-Delfland (30)	Nieuwkoop (20) Midden-Delfland (20)

Mix van maatregelen:

- 80 tot 90% bedrijven die innoveren;
- 5 tot 10% verplaatsters (= verplaatsen én innoveren = dubbelslag)
- 5 tot 10% stoppers (grond stoppers zo snel mogelijk naar blijvers).

- 2. Depositie natuur** depositie op natuur neemt af door een mix van effecten

Volume effect opkoop/overname

- 90% afoming dierrechten bij opkoopregeling door overheid.
- 20% afoming op dierrechten (fosfaatrechten) bij overname stoppers

Efficiency effect innovatie (minder emissie per liter melk)

- 44% afoming van emissieruimte bij verlesen (5-10 jr)
- 30% afoming van emissieruimte bij verkoop

Ruimtelijk effect

- verplaatsing van emissie bronnen (stallen, huiskavels**) buiten de 500 meter zone leidt tot een extra afname van depositie van een aantal procenten bovenop de afname van emissie van innovatie. Hoe hoger de milieu-efficiency, hoe kleiner het aanvullende ruimtelijke effect op de depositie.
- Extensivering en mircozonering binnen het bedrijf.

- 3. Kosten-baten:** voor de twee tot vier clusters rekenen we uit (bandbreedte) welke emissie reductie (of beter nog stikstof- en koolstoffixatie) we kunnen bereiken met behulp van onderstaande mix van maatregelen. Via een (maatschappelijke) kosten-batenanalyse bepalen we vervolgens bij welk investeringsbedrag je de optimale snelheid en resultaat per geïnvesteerde euro kan bereiken voor de verschillende opgaven, waarbij we desgewenst ook kunnen aangegeven wat er nog extra bereikt kan worden door meer geld te investeren, zodat inzicht ontstaat in de afnemende meeropbrengst voor klimaat en biodiversiteit.

- 4. Aanscherpen** Op basis van kosten-baten analyse wordt de propositie scherp gesteld. Voor investering ter hoogte x, y, z haal je voor een cluster van bedrijven:
- n % stikstofreductie;
 - c % broeikasgasreductie;
 - b % toename biodiversiteit;
 - bm % toename biomassa als grondstof voor de biobased economie

5. Maatregelenpakket: Het gaat om een integraal maatregelenpakket waarbij het gecombineerde effect doorgerekend wordt van zowel:

- het voorkomen van emissie van stikstof en koolstof uit de kringlopen op het bedrijf;
- het vastleggen van koolstof en stikstof in organisch materiaal (bodem, gewas, dierlijke proteïne, hoogwaardige organische meststoffen, biomassa voor industrie en bouw);
- het vervangingseffect van lineaire bronnen (kunstmest, fossiele energie, traditionele bouwmaterialen) door hernieuwbare bronnen.

Kern van ons voorstel is, dat we niet kijken wat we minimaal kunnen via verplichtingen (stok), maar wat we maximaal kunnen door ondernemers uit te dagen/ te prikkelen. Op basis van een inventarisatie van de nieuwste kennis en inzichten komen we tot de conclusie dat het mogelijk is om te komen tot 70% stikstofreductie, 70% reductie methaan (28 keer sterker broeikasgas dan CO₂), 50% (of meer) reductie CO₂ uit bodemdaling en maximale toename biodiversiteit door het slim toevoegen van stroken en zones voor biodiversiteit en biomassa (hooi, stro, riet, wilgen, lisdodde, miscanthus, sorghum) per bedrijf (tussen 10% en 25% per bedrijf) in het gehele gebied via microzonering en [mozaïekbeheer](#).

Afhankelijk van hoe succesvol financiële prikkels voor verduurzaming geboden kan worden is het nog mogelijk om te komen tot:

- minimaal 60 tot 70% stikstofemissie tot maximaal stikstofbindend*
- minimaal 60 tot 70% broeikasgassen tot maximaal koolstofbindend*
- 5 tot 10% extra ruimte voor biodiversiteit (max 25% agrarisch natuurbeheer per bedrijf via mozaïekbeheer, groenblauwe dooradering)
- 5 tot 10% oppervlak productie biomassa voor biobased economie.

Natuurlijk en historisch evenwicht

Kringlopen van koolstof en stikstof zijn per definitie niet gesloten. Het vastleggen van koolstofdioxide (CO₂) en stikstof (N₂) uit de lucht¹ door planten en micro-organismen is de basis van ons bestaan. De koolstof en stikstof worden door planten en micro-organismen vastgelegd in organische verbindingen. [Organische stoffen](#) bestaan altijd uit een C en in 80% van de gevallen ook uit een N atoom, waardoor de koolstof en stikstofkringloop letterlijk voor 80% met elkaar verbonden zijn. Na een kortere of langere kringloop worden de organische stoffen weer afgebroken om op een zeker moment weer terug te keren naar de oorspronkelijke vorm (CO₂ en N₂) in de atmosfeer. Emissie naar nul is dus 'flauwe kul'; het gaat om de balans tussen CO₂ en N₂ in de atmosfeer, in organisch materiaal gefixeerde C en N atomen en afbraakproducten door oxidatie (CO_x en NO_x) of rotting (CH_x, NH_x). Te hoge concentraties van deze afbraakproducten leiden tot opwarming van de

¹ Lucht bestaat voor 78% uit stikstof (N₂), 21% zuurstof (O₂), 1% argon (Ar), 0,04% koolstofdioxide (CO₂) en een sterk wisselende hoeveelheid waterdamp (H₂O), namelijk tussen 0,1 en 4% (gemiddeld 0,7%).

atmosfeer en een overaanbod van voedingsstoffen (eutrofiëring) van bodem en water. Doel van emissiereductie is om de kringlopen te herstellen en de emissie (is verlies uit de kringloop) zo ver terug te brengen, dat de emissie uit de landbouw onder het emissieniveau komt te liggen, zoals dat ten tijde van het ontstaan van de huidige natuur (grootweg tussen 1300 en 1950) is het Groene Hart aanwezig was. Bij dat emissieniveau vormt emissie namelijk met zekerheid geen bedreiging meer voor de natuurkwaliteit. Via de toepassing van gezonde organische mest met precisiebemesting als kunstmestvervanger krijgen we gezonde bodems met minimale (geen) emissie naar de lucht en het water (uitspoeling). Via mozaïekbeheer (groene diensten) en dynamisch peilbeheer, plasdras-zones en drukdrainage (blauwe diensten) kan de landbouw juist een grote bijdrage leveren aan het versterken van de biodiversiteit en de waterkwaliteit

Samenvattend: het ultieme doel is om per saldo meer koolstof en stikstof vast te leggen in bodem en biomassa, dan dat er met emissie van broeikasgassen (koolstof) en meststoffen (stikstof) naar de lucht en het watersysteem verloren gaat en zo dus voedingsstoffen- en klimaat positief te worden!

Vragen aan het Rijk

Doet u mee?

Gaat u samen met ons leren hoe deze condities de komende jaren geoptimaliseerd kunnen worden?

Helpt u mee?

Helpt u de condities zo in te richten, dat we door een combinatie van innovatie, verplaatsingen en stoppers in 2022 en 2023 daadwerkelijk een begin zien van de depositiedaling in Zuid-Holland?

Betaalt u mee?

Wilt u de versnellingsgelden beschikbaar stellen om tot voorfinanciering van de versnelling over te gaan.

Kickstart:

Boeren die nu stappen willen zetten (innoveren, verplaatsen, stoppen) worden aan elkaar gekoppeld, waarbij we hun energie gebruiken om te laten zien wat er al allemaal mogelijk is als de goede wil er is. Immers goed voorbeeld doet volgen!

Deelname is vrijwillig, maar 'ja' zeggen tegen deelname is niet vrijblijvend. Vooraf maken we afspraken over waardebepaling (inbrengwaardes), verrekening en meerwaardeclausule. De verplaatsing/herverkaveling wordt gefaciliteerd vanuit stichting kavelruil, of eventueel herallocatiefonds. Bij deelname wordt een samenwerkingsovereenkomst getekend om te voorkomen, dat een deelnemer zich terugtrekt en de schuifpuzzel niet meer gemaakt kan worden.

Financiering

extra benodigde middelen voorfinanciering innovatie 12 miljoen

Voor innovatie komen we op een indicatief bedrag van 12 miljoen aan (voor)financieringsbehoefte om bij de eerste 60 melkveehouders rond de

circa 70% stikstof- en methaanemissie te reduceren. Dat is dan exclusief investeringen in extra biodiversiteit, dynamisch peilbeheer, plasdras-zones, drukdrainage, etc.

Voor opkoop en verplaatsing worden al middelen beschikbaar gesteld vanuit het Rijk. Op een groep van 60 melkveehouders moet voor het maken van de schuifpuzzel rekening gehouden worden met 6 tot 12 stoppers/verplaatsers).

Indicatie impact

Voor alle 15.000 melkveehouders in Nederland is een bedrag nodig van circa 3 miljard prijspeil 2021 om over te schakelen op kringlooplandbouw d.m.v. bronscheiding stal- en managementmaatregelen (stal en veldemissie). Voor alle circa 1250 melkveehouders /100.000 koeien (cijfers actualiseren) in Zuid-Holland praten we over een bedrag van circa 250 miljoen prijspeil 2021 om de emissie van stikstof en methaan met 60 tot 70% te reduceren. Uitgaande van de in de praktijk gevonden bandbreedte tussen de 28 en 40 kg ammoniakemissie per koe per jaar zonder emissiereducerende maatregelen, hebben we het over totaal 3 tot 4 miljoen kilo ammoniakuitstoot uit de melkveehouderij in Zuid-Holland. Daarvan kan nog circa 2 tot 3 miljoen vrijgespeeld worden door innovatie tegen een kostenplaatje van 250 miljoen Euro. Op 3,7 miljoen inwoners is dat 70 Euro per inwoner voor 60 tot 70% emissiereductie door innovatie. Daarbij komt dan nog het effect bij van herallocatie van verplaatsers en afroaming 20% dierrechten bij overname.

Ter vergelijking: het kabinet heeft in de indicatieve verdeling 20 miljard gereserveerd voor opkoop en afwaardering (is goed voor circa 30% van de grond van veehouders in Nederland) en 2 miljard voor de ambtelijke kosten. Dit komt op een bedrag van 1.140 Euro per inwoner aan grondkosten en 1.250 inclusief de kosten voor het ambtelijke apparaat voor opkoop/bestemmingswijziging.

Looptijd:	April:	provincie Zuid-Holland legt op 22 april voorstel voor aan LNV
	Mei:	nadere uitwerking cijfermatige onderbouwing
	Juni:	indienen propositie versnellingsgelden
	Juli:	uitvraag en pre-selectie deelnemende bedrijven
	September:	uitwerken bedrijfsinvesteringsplannen
	Oktober	toekenning versnellingsgelden → uitvoering.

Opdrachtgevers: LTO Nederland/Noord, Havenbedrijf, Provincie Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht

Kosten propositie: nadere uitwerking na goedkeuring op plan van aanpak

To: 5.1.2e | 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 5/22/2025 11:04:58 AM
Subject: Fw: Terugkoppeling GS 20-5 SANE
Received: Thur 5/22/2025 11:05:02 AM

Ha 5.1.2e,
Is blijikbaar ook in GS aangekaart.
Hoor graag hoe je vaart.

Mariette zal er maandag in PO SANE en wellicht ook in PO ZHPIG op terugkomen.
5.1.2e

Verzonden vanuit [Outlook voor iOS](#)

Van: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: donderdag, mei 22, 2025 12:24 PM
Aan: Carla Weber <5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: FW: Terugkoppeling GS 20-5 SANE

Ha Carla,
Zie de GS-terugkoppeling aan het einde van de mail. Was deze al bij je gemeld?
Ik heb dit gisteren met Petrouchka gesproken. Org.id wordt door ZH-PLG voor gebiedsprocessen ingehuurd. 5.1.2e
5.1.2e gaat na hoe of wat. Voor gedeputeerde Van Leeuwen is een mogelijke combinatie van rollen eigenlijk niet wenselijk.
5.1.2e schakelt met haar over dit onderwerp op basis van de feitelijke situatie.
Groet,
5.1.2e

5.1.2e
domeindirecteur Water, Klimaat & Natuur – Ontwikkeling Grondzaken

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
5.1.2e
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, vr

Secretariaat
5.1.2e
M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl

Werkdagen: ma, di, wo, do

Van: Floor de Vries <5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: woensdag 21 mei 2025 11:12
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>
<5.1.2e @pzh.nl>
355078 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 0067

Maureen ter Steege <[redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: FW: Terugkoppeling GS 20-5 SANE

Goedemorgen allemaal,

Zie hieronder de terugkoppeling vanuit GS van gister. Mariëtte heeft vanochtend ook in ons stafoverleg aangegeven zich zorgen te maken over de petitie en de inzet van gemeenten.

Morgen heeft Wouter Kolff een gesprek met de burgemeesters van een aantal gemeenten over SANE. Ik weet dat er aan een annotatie gewerkt is, heel fijn!

Lijkt me goed dat we hier nog verder naar gaan kijken. Is Carla Weber goed genoeg ingelicht? Wat gaan we doen als de petitie voldoende steun krijgt? Willen we nog een signaal afgeven? etc.
Zullen we dit straks in ons kernteam nog even bespreken?

Groet,
Floor

Van: [redacted] 5.1.2e <[redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Verzonden: woensdag 21 mei 2025 10:27
Aan: [redacted] 5.1.2e <[redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
CC: Floor de Vries <[redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl>; [redacted] 5.1.2e <[redacted] 5.1.2e [redacted]@pzh.nl>
Onderwerp: Terugkoppeling GS 20-5 SANE

Hallo [redacted] 5.1.2e,

Hierbij een terugkoppeling van een punt dat gisteren in GS is besproken en waarvan dhr. Van Bijnen heeft aangegeven dit bij Carla Weber uit te zullen zetten. Zoals afgesproken stuur ik dit actiepunt van hem hierbij door naar jou.

Samenhangend Aanpak Natuurherstel en Economie (SANE) (geen stukken)	Geen stukken. Mevr. Van Leeuwen meldt dat Org.id een petitie is gestart om gemeenten te mobiliseren om tegen het beleid van de provincie te ageren. Org-id is een bureau dat ook door de provincie wordt ingehuurd. Zij vraagt hoe hiermee om te gaan. Dhr. Van Bijnen geeft aan hier mevr. Weber op te zetten. Uitgezocht moet worden wat er aan de hand is. Ligt er een opdracht van iemand waardoor zij dit doen? Staan er op dit moment opdrachten van de provincie uit bij dit bureau? Het lijkt GS goed om Org.id hierop aan te spreken.
---	---

Groet,
[redacted] 5.1.2e

Verkenning aanpak drukfactoren buiten Natura 2000-gebieden

Inhoud document

1. Aanleiding.....	2
2. Verkenning naar type drukfactoren per Natura 2000-gebied (juli 2024).....	3
Samenvattend.....	3
Drukfactoren per Natura 2000-gebied.....	3
3. Integrale koers aanpak drukfactoren Natura 2000 (oktober 2024).....	5
Koers aanpak drukfactoren Natura 2000.....	5
4. Borging van de aanpak in de Herziening Omgevingsbeleid 2025.....	7
Overwegingen aanpak drukfactoren N2000 voor de Herziening 2025.....	7
Beschrijving alternatieven.....	8
5. Vervolg en instrumentarium.....	11

1. Aanleiding

We zijn wettelijk verplicht om de Natura 2000-doelstellingen te behalen (verplichting voortvloeiend uit de Vogel- en Habitatrichtlijn). Deze doelstellingen worden op dit moment niet overal gehaald. Voor het halen van deze doelen moeten onder andere drukfactoren worden weggenomen. Dit gebeurt zoveel mogelijk met maatregelen binnen de N2000-gebieden, maar dit is niet voldoende. Voor het wegnemen van drukfactoren zijn ook maatregelen buiten de N2000-gebieden nodig.

In het ontwikkeldocument voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) uit 2022 was het werken met ‘overgangsgebieden’ rondom N2000-gebieden een structurerende keuze. In eerste instantie was deze structurerende keuze de aanleiding om een verkenning te doen naar de drukfactoren op N2000-gebieden waarvoor mogelijk een overgangsgebied zou kunnen werken. Ondanks dat het NPLG niet meer bestaat en het middel ‘overgangsgebieden’ ook niet meer verkend hoeft te worden, zijn de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden ongewijzigd. De instandhoudingsdoelen van de N2000-gebieden kunnen niet worden gehaald zonder de drukfactoren aan te pakken, ook buiten de begrenzing van de N2000-gebieden. Om die reden is de verkenning van ‘overgangsgebieden’ veranderd naar de verkenning ‘aankpak drukfactoren op N2000-gebieden’.

Het afgelopen jaar zijn er meerdere verkenningen gedaan naar de drukfactoren op de N2000-gebieden. Ten eerste naar het type drukfactoren waarvoor maatregelen (met effect) buiten de N2000-gebieden moeten worden genomen. Ten tweede is er een verkenning gedaan naar een integrale aanpak waarbij de drukfactoren in samenhang met andere opgaven en doelen kunnen worden aangepakt. Ten derde is nagedacht hoe het aanpakken van de drukfactoren buiten de N2000-gebieden kan worden geborgd in de Herziening van het Omgevingsbeleid 2025. In deze notitie wordt een korte samenvatting gegeven van deze drie verkenningen.

2. Verkenning naar type drukfactoren per Natura 2000-gebied (juli 2024)

De eerste verkenning geeft inzicht in het type drukfactoren per gebied en de noodzaak voor ingrijpen. Daarnaast is een eerste exercitie gedaan naar welke maatregelen zouden kunnen passen bij deze drukfactoren, dit wordt verder uitgezocht vanuit het team N2000.

Samenvattend

Uit de eerste verkenning wordt geconcludeerd dat van de 21 Natura 2000-gebieden geldt dat;

- Voor 15 gebieden de aanpak van drukfactoren door maatregelen te nemen (met effect) buiten het N2000-gebied noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelen te halen;
- Voor 5 gebieden zou de aanpak van drukfactoren (met effect) buiten het N2000-gebied een positief effect hebben op het realiseren van de instandhoudingsdoelen;
- Voor 1 gebied er geen drukfactoren zijn waarvoor maatregelen buiten het gebied noodzakelijk zijn om te nemen.

Drukfactoren per Natura 2000-gebied

In de tabellen hieronder zijn de drukfactoren per N2000-gebied terug te vinden. Waarbij de gele kleur aangeeft dat de aanpak drukfactoren noodzakelijk is voor het halen van de instandhoudingsdoelen. De blauwe kleur geeft aan dat de aanpak drukfactoren een positief effect heeft op het halen van de instandhoudingsdoelen, maar dat de noodzaak en omvang minder goed te kwantificeren zijn. De informatie waarmee de eerste verkenning is gedaan is afkomstig uit de natuurdoelanalyses, de evaluatiegegevens van de (concept) N2000-beheerplannen, monitoringsrapportages, aangevuld met relevante adviezen van de Ecologische Autoriteit.

Kerngebied: Kust en duinen	
N2000-gebied	Drukfactoren
Kennemerland-Zuid	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren) • Grondwaterkwantiteit is onvoldoende • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand en onvoldoende getijdewerking) • Verstoring door (verwachte) recreatiedruk • Verzuring en vermesting (stikstof)
Coepelduynen	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren) • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand en onvoldoende getijdewerking) • Verstoring door (verwachte) recreatiedruk • Verzuring en vermesting (stikstof)
Meijendel & Berkheide	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren) • Grondwaterkwaliteit is onvoldoende • Grondwaterkwantiteit is onvoldoende • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand en onvoldoende getijdewerking) • Verstoring door (verwachte) recreatiedruk • Verzuring en vermesting (stikstof)
Westduinpark & Wapendal	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren) • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand) • Verstoring door (verwachte) recreatiedruk • Verzuring en vermesting (stikstof)
Solleveld&	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)

Kapittelduinen	• Grondwaterkwaliteit is onvoldoende • Grondwaterkwantiteit is onvoldoende • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand) • Verstoring door (verwachte) recreatiedruk • Verzuring en vermesting (stikstof)
----------------	---

Kerngebied: Veenweiden	
N2000-gebied	Drukfactoren
Nieuwkoopse Plassen & De Haack	• Waterkwaliteit is onvoldoende • Wegzijging/verdroging • Verzuring en vermesting (stikstof)
Boezems Kinderdijk	• Overbegrazing (ganzen) • Verstoring door recreatiedruk
De Wilck	• Te klein areaal / leefgebied
Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	• Grondwaterkwaliteit is onvoldoende • Grondwaterkwantiteit is onvoldoende • Te klein areaal / leefgebied • Te weinig connectiviteit (versnippering) • Exoot (rivierkreeft, niet op te lossen in zonering rondom)
Lingegebied & Diefdijk Zuid	• Waterkwaliteit is onvoldoende (eutrofiering) • Grondwaterkwantiteit is onvoldoende (verdroging) • Onvoldoende dynamiek (rivierdynamiek/overstroming) • Verzuring en vermesting (stikstof)
Donkse Laagten	n.v.t. voor aanpak drukfactoren buiten het gebied

Kerngebied: Delta	
N2000-gebied	Drukfactoren
Voordelta	• Beheer sluit niet aan op gewenste natuurwaarden (beachcleaning)
Oude Maas	• Te klein areaal / leefgebied • Te weinig connectiviteit (versnippering) • Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)
Haringvliet	• Onvoldoende dynamiek (onvoldoende getijdewerking) • Verstoring door jacht
Hollands Diep	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren) • Onvoldoende dynamiek (onvoldoende getijdewerking) • Te klein areaal / leefgebied (o.a. kluut) • Te weinig connectiviteit (versnippering) (o.a. noordse woelmuis)
Biesbosch	• Commerciële honingbij (concurrentie met wilde honingbij) • Onvoldoende dynamiek (onvoldoende getijdewerking) • Te klein areaal / leefgebied • Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)
Krammer-Volkerak	• Grondwaterkwaliteit is onvoldoende • Onvoldoende dynamiek (onvoldoende getijdewerking)

	• Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)
Voornes Duin	• Grondwaterkwantiteit is onvoldoende • Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand) • Verstoring door recreatie • Verzuring en vermesting (stikstof) • Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)
Duinen Goeree & Kwade Hoek	• Onvoldoende dynamiek (verstuiving van zand) • Verstoring door recreatie • Verzuring en vermesting (stikstof) • Exoten (invasieve exoten die bestaande soorten wegconcurreren)
Grevelingen	• Onvoldoende dynamiek (onvoldoende getijdewerking) • Te klein areaal / leefgebied
Oudeland van Strijen	• Verstoring door jacht

3. Integrale koers aanpak drukfactoren Natura 2000 (oktober 2024)

Naast de eerste verkenning naar de drukfactoren per N2000-gebied waarvoor maatregelen buiten de gebieden nodig zijn is er in samenhang met de andere doelen uit het ZH-PLG nagedacht over een aanpak. Deze aanpak is ook beschreven in het ‘Koersdocument doelbereik, omgevingsbeleid en gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied’. Hieronder wordt de samenvatting van deze aanpak voor drukfactoren toegelicht.

Koers aanpak drukfactoren Natura 2000

Voor het wegnemen van drukfactoren zijn ook maatregelen buiten de N2000-gebieden nodig, hiervoor adviseren wij de volgende drie sporen:

1. Meeliften op maatregelen die nodig zijn voor andere (wettelijke) doelen;
2. Maatregelen die benodigd zijn voor verschillende doelen (zoals Klimaat, KRW, Boerenlandvogels) concentreren rondom N2000-gebieden, ook als dat voor individuele doelen soms minder effectief is;
3. Ontwikkelen van aanvullend beleid, instrumentarium en/of middelen voor resterende drukfactoren (zoals bijvoorbeeld exoten en waterkwaliteit).

Het voorstel is om ons zoveel mogelijk te richten op de eerste twee sporen. Als de eerste twee sporen niet voldoende effectief zijn, is het nodig om aanvullende, mogelijk dwingendere, maatregelen te nemen of om nieuw beleid te ontwikkelen (op Rijks of Provinciaal niveau). Bij spoor twee en drie wordt ook met het Rijk meegedacht over de ontwikkeling van compensatieregelingen en andere instrumenten voor het treffen van de maatregelen.

1. **Meeliften:** Door het treffen van maatregelen voor de realisatie van wettelijke doelen, voor bijvoorbeeld de Kaderrichtlijn Water (KRW), het Klimaatakkoord (2019), Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Omgevingswet, artikel 2.15a) en Waterveiligheid worden drukfactoren op de N2000-gebieden automatisch verminderd. Per kerngebied staat in de tabel hieronder voor welke doelen en maatregelen dit *onder andere* geldt.

Drukfactor N2000- instandhoudingsdoelen	Ander doel	Maatregelen andere doel
Veenweiden		
Waterkwaliteit	KRW	NVO's, bufferstroken, aanpak overstorten, verbeteren waterzuivering, verminderen uitspoeling zeer zorgwekkende stoffen, verminderen uitspoeling stikstof en fosfaat, opheffen barrières voor vissen etc.
Verdroging	CO2-reductie, Klimaatakkoord	Generiek peilopzet tot min. 40 cm onder maaiveld in Veenweiden.
Vermesting en verzuring	Stikstofreductie	Emissieplafond 40 kg NH3/ha/jr
Kust en duinen		
Verdroging	KRW, hydrologische condities	Langer vasthouden water rondom N2000-gebieden
Vermesting en verzuring	Stikstofreductie	Emissieplafond 40 kg NH3/ha/jr
Gebrek aan dynamiek	Waterveiligheid	Bevorderen instuivend zand (o.a.

		zandmotor, kerven)
Delta		
Gebrek aan dynamiek	Waterveiligheid	Bevorderen instuivend zand (o.a. zandmotor, kerven), kierbesluit
Vermesting en verzuring	Stikstofreductie	Emissieplafond 40 kg NH3/ha/jr

2. **Stapelen van doelen:** Door maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van andere doelen slim te combineren/stapelen rondom de N2000-gebieden, in plaats van ergens anders, kunnen drukfactoren verminderd of weggenomen worden. Per kerngebied staat in de tabel hieronder voor welke doelen dit *onder andere* geldt.

Drukfactor N2000-instandhoudingsdoelen	Ander doel	Maatregelen andere doel
Veenweiden		
Stikstof, Versnippering	VHR	Realiseren weidevogelgebied concentreren rondom N2000-gebieden
Verdroging	CO2-reductie, Klimaatakkoord	Extra hoog peil (tot 20 cm onder maaiveld) concentreren rondom N2000, Realiseren weidevogelgebied
Verdroging	Waterberging	Vergroten peilfluctuatie, calamiteitenberging
Kust en duinen		
Onvoldoende dynamiek	Waterveiligheid	Afstemming zandsuppleties rondom N2000
Recreatie	CO2-reductie	Realisatie bos en bomen rondom N2000
Vergroten leefgebied	VHR	Aanleg groenblauwe dooradering rondom N2000
Stikstof, Versnippering	VHR	Realiseren weide- en akkervogelgebied concentreren rondom N2000-gebieden
Delta		
Verdroging	Waterveiligheid	Aanleg waterbergingsgebieden rondom N2000
Vergroten leefgebied	VHR	Aanleg groenblauwe dooradering rondom N2000
Stikstof, Versnippering	VHR	Realiseren weide- en akkervogelgebied concentreren rondom N2000-gebieden

3. **Aanvullend beleid:** Voor drukfactoren die niet (volledig) weggenomen kunnen worden door (1) autonome maatregelen of (2) het slim combineren van opgaven, wordt aanvullend beleid, instrumentarium ontwikkeld en/of aanvullende middelen beschikbaar gesteld. De ontwikkelingen hiervan kunnen zowel op provinciaal niveau, als op Rijksniveau zijn.

4. Borging van de aanpak in de Herziening Omgevingsbeleid 2025

Het “Koersdocument doelbereik, Omgevingsbeleid en gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied” is op het PO ZH-PLG van 15 oktober 2024 besproken, met daarin het voorstel van de drie sporen voor de aanpak drukfactoren N2000. In dit PO ZH-PLG is afgesproken dat de koers verder uitgewerkt wordt richting besluitvorming in het kader van de Herziening 2025 van het Omgevingsbeleid. Deze uitwerking loopt primair via de route van de Omgevingseffectrapportage (OER) 2025.

Met de OER worden de gevolgen van het voorstel voor het milieu en de leefomgeving in beeld gebracht. De uitkomsten van de OER kunnen volwaardig worden meegewogen in de uiteindelijke besluitvorming. Het is belangrijk om hierbij te onthouden dat de uitkomsten van de OER geen besluit is.

Voor de aanpak drukfactoren buiten N2000-gebieden worden met de OER drie opties (alternatieven) onderzocht waarmee in dit geval de aanpak geborgd kan worden in het omgevingsbeleid. Hieronder wordt toegelicht hoe deze alternatieven tot stand zijn gekomen en wat hierbij de overwegingen zijn geweest naar aanleiding van de drie eerder genoemde sporen.

Overwegingen aanpak drukfactoren N2000 voor de Herziening 2025

Het eerste spoor ‘meeliften’ is geen zelfstandig beleidsvoornemen waarvoor nieuw beleid ontwikkeld moet worden, om die reden wordt dit spoor ook niet getoetst voor de Herziening 2025. Het tweede spoor ‘stapelen van doelen’ wordt ondervangen in het onderzoeksalternatief ‘integraal alternatief gericht op doelmatigheid’ zoals omschreven ‘Koersdocument’.

Het derde spoor ‘het ontwikkelen van aanvullend beleid’ voor de resterende drukfactoren vraagt om een nieuw beleidsvoornemen. Om dit spoor scherp genoeg te krijgen voor de OER, richten we ons op drie veelvoorkomende drukfactoren waarvoor we verwachten dat aanvullend beleid noodzakelijk is en/of waar we verwachten een significant resultaat te kunnen bereiken. Het beperken tot de drie drukfactoren doen we daarnaast omdat het voor de OER te omvangrijk is om alle resterende drukfactoren generiek te toetsen. Op basis van de bevindingen kan de aanpak voor andere drukfactoren verder uitgewerkt worden.

Het beperken tot de drie drukfactoren voor deze OER betekent dat we hiermee niet toetsen of we volledig doelbereik van alle N2000-instandhoudingsdoelen behalen met het wegnemen van alle drukfactoren, maar dat we alternatieven toetsen op het reduceren van de drie geselecteerde drukfactoren. Het reduceren van deze drukfactoren levert echter wel een significante bijdrage aan het realiseren van de N2000-instandhoudingsdoelen.

Hierbij is er bewust gekozen om stikstof voor deze toetsing niet mee te nemen als drukfactor, aangezien we in ditzelfde proces ook de generieke streefwaarde voor het emissieplafond ammoniak onderzoeken. In het beleidsvoornemen van het emissieplafond ammoniak wordt daarnaast toegelicht dat er slechts een paar stikstofgevoelige N2000-gebieden in Zuid-Holland zijn waarbij het vanuit de focus op depositie zin heeft meer dan generiek te reduceren in de

directe nabijheid van het gebied. Hieruit volgt dat het merendeel van de reductie een generieke aanpak behoeft.

De drie drukfactoren waarvoor we in deze OER beleidsalternatieven willen toetsen zijn:

- ∇ Exoten
- ∇ Hydrologie
- ∇ Recreatie

Beschrijving alternatieven

Vraag	Antwoord
1. <u>Probleemstelling</u> : een correcte omschrijving van het probleem.	We zijn verplicht om de Natura 2000-doelstellingen te behalen (verplichting voortvloeiend uit de Vogel- en Habitatrichtlijn), deze worden op dit moment niet overal gehaald. Voor het duurzaam halen van deze doelen moeten we werken aan systeemherstel, om te komen tot systeemherstel moeten drukfactoren worden weggenomen. Dit gebeurt zoveel mogelijk met maatregelen binnen de N2000-gebieden, maar dit is niet voldoende. Voor het wegnemen van bepaalde drukfactoren zijn ook maatregelen buiten de N2000-gebieden nodig. Eerder dit jaar hebben we geïnterviewd voor welke drukfactoren maatregelen buiten de N2000-gebieden nodig zijn. Omdat het voor de OER te omvangrijk is om alle drukfactoren generiek mee te nemen in de toetsing, kiezen we voor deze analyse voor drie veelvoorkomende drukfactoren. Stikstof is hier bewust niet in meegenomen, aangezien we hiervoor apart een beleidsvoornemen onderzoeken bij het thema 'emissieplafond ammoniak'. De drie veelvoorkomende drukfactoren waarop we ons richten in deze OER zijn: ∇ Exoten ∇ Hydrologie (kwantiteit, kwaliteit, watersysteem) ∇ Recreatie
2. <u>Doelstelling</u> : een duidelijk en eenvoudig geformuleerde en toetsbare doelstelling.	Werken aan systeemherstel binnen de N2000-gebieden voor de N2000 instandhoudingsdoelen, waarvoor drukfactoren binnen en buiten de N2000-gebieden moeten worden aangepakt. Voor deze OER is de doelstelling het reduceren van de drie veelvoorkomende drukfactoren door maatregelen <i>buiten</i> N2000: ∇ Exoten ∇ Hydrologie ∇ Recreatie
3. <u>Alternatieven</u> : welke manieren er zijn om die doelstelling te bereiken	Het beleidsvoornemen is het borgen van maatregelen buiten N2000-gebieden ten behoeve van het reduceren van drie belangrijke drukfactoren. Voor het borgen van deze maatregelen stellen we drie alternatieven voor: 1) Maatregelen buiten N2000-gebieden opnemen in de N2000-beheerplannen. Op dit moment worden voornamelijk maatregelen binnen de N2000-gebieden opgenomen in de Natura 2000-